

Explaining the Factors Affecting the Participation of Iranian Students in Political Affairs in the Islamic Republic of Iran(A Study with a Meta-Analysis Approach)

Akbar Zolfaghari* Taha Ashayeri**

Abstract

Political participation is the voluntary and direct and indirect activity of the mass of people to influence public policies and policy makers. The main question of the current research is to study the factors affecting the political participation of students, and estimate the overall effect size of the factors affecting the political participation of students in the Islamic Republic of Iran. The method of study is quantitative meta-analysis method; the tool of study is reverse questionnaire; the statistical population of the research; 63 survey research (scientific-research), of which 48 cases were researched with respect to validity, validity and quality of research. Correlation coefficient, sample size and significance level of each research were selected. The sampling is non-probability-targeted method. The unit of analysis is the research articles published in scientific databases approved by the Ministry of Science, Research and Technology. The research findings show that there is a significant and positive relationship between social, political, cultural, psychological, and demographic factors and the level of political participation of students. The results show that the participation of Iranian students will increase by strengthening trust, cohesion, and social esteem, responsibility, socio-political commitment, political socialization, political awareness, political effectiveness, political culture, political collectivism, the role of reference models, cultural capital, national commitment; and will be depend on the several factors such as religious lifestyle, means of mass communication, traditional lifestyle, sense of identity, feeling of social alienation, extroverted personality, sense of political security, social security, economic security, psychological economy, age, income, social class, location life depends on the situation.

Keywords: Political Trust, Community Development, Social Capital, and Political Participation.

---

* Assistant Professor, Political Science-Development, Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Payame Noor University, Tehran, I.R.Iran (Corresponding author).

akbarzolfaghari@pnu.ac.ir

0000-0003-3017-5576

** Assistant Professor, Department of History and Sociology, Faculty of Social Sciences, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, I.R.Iran.

t.ashayeri@uma.ac.ir

0000-0018-2110-8899

دو فصلنامه علمی «دانش سیاسی»، مقاله پژوهشی، سال بیستم و یکم، شماره دوم (پیاپی ۴۲)، پاییز و زمستان ۱۴۰۴، صص. ۵۳۵-۵۷۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۸/۱۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۱۱

مقاله برای بازنگری به مدت ۵۰ روز نزد نویسندگان بوده است.

تبیین عوامل مؤثر بر مشارکت دانشجویان در امور سیاسی در جمهوری اسلامی ایران (مطالعه‌ای با رویکرد فراتحلیل)

اکبر ذوالفقاری* طاهر عشایری**

چکیده

مشارکت سیاسی؛ فعالیت داوطلبانه و مستقیم و غیرمستقیم توده مردم برای اثرگذاری بر سیاست‌های عمومی و سیاست‌گذاران است. پرسش اصلی پژوهش حاضر مطالعه عوامل مؤثر بر مشارکت دانشجویان در امور سیاسی و برآورد اندازه اثر کلی عوامل مؤثر بر مشارکت دانشجویان در امور سیاسی در جمهوری اسلامی ایران است؟ روش پژوهش از نوع فراتحلیل کمی؛ ابزار آن پرسش‌نامه معکوس؛ جامعه آماری پژوهش؛ ۶۳ تحقیق پیمایشی (علمی - پژوهشی) که ۴۸ مورد پژوهش با رعایت روایی، اعتبار و کیفیت پژوهش؛ وجود ضریب همبستگی، حجم نمونه و سطح معناداری هر پژوهش انتخاب شدند. روش نمونه‌گیری از نوع غیراحتمالی - هدفمند؛ واحد تحلیل مقالات پژوهشی بوده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد بین عوامل اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، روانی، و جمعیتی و میزان مشارکت دانشجویان در امور سیاسی رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد. نتایج پژوهش نشان می‌دهد مشارکت سیاسی دانشجویان با تقویت اعتماد، انسجام، و عزت اجتماعی، مسئولیت‌پذیری، تعهد سیاسی - اجتماعی، جامعه‌پذیری سیاسی، آگاهی سیاسی، اثربخشی سیاسی، فرهنگ سیاسی، جمع‌گرایی سیاسی، نقش الگوهای مرجع، سرمایه فرهنگی، تعهد ملی، افزایش می‌یابد و به عوامل متعددی مانند: سبک زندگی دینی، وسایل ارتباط جمعی، سبک زندگی سنتی، احساس هویت، احساس بیگانگی اجتماعی، شخصیت برون‌گرایی، احساس امنیت سیاسی، امنیت اجتماعی، امنیت اقتصادی، انومی روانی، سن، میزان درآمد، طبقه اجتماعی، محل زندگی، و وضع بستگی دارد.

واژگان کلیدی: اعتماد سیاسی، توسعه اجتماع، سرمایه اجتماعی، و مشارکت سیاسی.

* استادیار، علوم سیاسی-توسعه، گروه علوم سیاسی، دانشکده حقوق و علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور، تهران، جمهوری اسلامی ایران (نویسنده مسئول).

akbarzolfaghari@pnu.ac.ir

0000-0003-3017-5576

** استادیار، جامعه‌شناسی، گروه تاریخ و جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل،

جمهوری اسلامی ایران.

t.ashayeri@uma.ac.ir

0000-0018-2110-8899

مقدمه

بیان مسئله: مشارکت سیاسی به معنای اقدام شهروندان برای تأثیرگذاری بر نظام سیاسی است (Van Deth, 2001). مشارکت سیاسی برای اکثر اشکال حکومت ارزشمند است؛ اما برای یک مردم‌سالاری سالم حیاتی است (Boeckmann & Tyler, 2002, p. 2068). مشارکت سیاسی تحت تأثیر عوامل متعدد اجتماعی، اقتصادی، محیطی و فرهنگی است که بر نظام سیاسی اثر می‌گذارد. این عوامل شامل باورهای مذهبی، پیشینه تاریخی، پایگاه اجتماعی و اقتصادی، سن، جنس، نژاد، قومیت، ساختار سیاسی، مذهب و ارزش‌های فرهنگی، تحصیلات، شغل، محل سکونت، شخصیت، سرمایه اجتماعی، ویژگی‌های روحی و روانی افراد، فعالیت‌های حزبی، ارتباطات و تعاملات سیاسی تحصیلات، درآمد، موقعیت اجتماعی، سازگاری، وظیفه‌شناسی، ثبات عاطفی، شدت و محیط است. برخی صاحب‌نظران؛ به نقش احزاب، برخی به انگیزه افراد، برخی به فضای انتخاباتی، برخی به سود و مفیدبودن و برخی هم به نقش گروه‌های مرجع و ذی‌نفوذ به‌عنوان عوامل مهم و تأثیرگذار بر رفتار سیاسی تأکید کرده‌اند.

اهمیت: اهمیت توجه به بحث مشارکت، و مشارکت سیاسی؛ به‌ویژه مشارکت دانشجویان در امور سیاسی که بخش عظیمی از جامعه ایرانی را تشکیل می‌دهند، امروزه دغدغه بسیاری از محققان جامعه‌شناسی سیاسی است؛ به‌گونه‌ای که، در بازه زمانی ۱۳۹۰ الی ۱۴۰۱؛ مقالات علمی - پژوهشی بسیار زیادی در این حوزه نگارش و چاپ شده که ۶۳ مورد آن درباره عوامل یا متغیرهای مؤثر بر مشارکت دانشجویان در امور سیاسی بوده است. از این ۶۳ سند پژوهشی، ۴۸ سند، پیمایشی و حائز معیارهای ورود به نرم‌افزار فراتحلیل بوده است. از آنجایی که نتایج این پژوهش‌ها به‌لحاظ جغرافیایی، قومی، فرهنگی و جامعه آماری متفاوت بوده، این پژوهش تلاش کرده است با استفاده از شیوه فراتحلیل این نتایج را تجمیع و اندازه اثر نهایی آنها و اندازه اثر متغیرهای تعدیلگر را بر آورد کند؛ بنابراین، مطالعه حاضر ضمن سامان‌دهی نتایج پژوهش‌های پیشین (مطالعات تجربی پراکنده) به روش فراتحلیل، به‌دنبال پاسخ به پرسش‌های پژوهش است.

ضرورت: مشارکت بالاخص مشارکت سیاسی فرایند و فراگرد اجرای نقش فعال افراد

و فعالان حوزه‌های سیاسی و اجتماعی است که با هدف تعیین سرنوشت خود، تبیین مطالبات، بیان انتظارات، درخواست حمایت‌ها و اثرگذاری بر خط‌مشی‌گذاری‌ها، سیاست‌گذاری‌ها و تصمیم‌گیری‌های حاکمیت‌ها، دولت‌ها و حکومت‌ها صورت می‌پذیرد. سال‌های متمادی در ایران و صحنه‌های بین‌المللی مخصوصاً در کشورهای توسعه‌یافته، جوانان به‌ویژه دانشجویان به‌مثابه فعالان مؤثر اجتماعی مورد پذیرش قرار گرفته و در حوزه‌های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی نقش بی‌بدیلی ایفا کرده‌اند. در این مطالعه، در ابتدا، ضمن تبیین مسئله مشارکت و مشارکت سیاسی دانشجویان ایرانی به اهمیت موضوع پرداخته شده است و سپس در ادامه، با مطالعه عوامل مؤثر بر مشارکت دانشجویان در امور سیاسی، اندازه اثر متغیرهای میانجی بر مشارکت دانشجویان در امور سیاسی و اندازه اثر کلی عوامل مؤثر بر مشارکت دانشجویان در امور سیاسی تعیین و برآورد شده است.

اهداف: براین اساس؛ هدف اصلی پژوهش؛ مطالعه عوامل مؤثر بر مشارکت دانشجویان در امور سیاسی، تعیین اندازه اثر متغیرهای میانجی بر مشارکت دانشجویان در امور سیاسی و برآورد اندازه اثر کلی عوامل مؤثر بر مشارکت دانشجویان در امور سیاسی است.

پرسش‌ها

پرسش‌های پژوهش حاضر عبارت‌اند از:

پرسش اصلی:

اندازه اثر کلی و متغیرهای میانجی بر مشارکت دانشجویان در امور سیاسی به چه میزان است؟

پرسش‌های فرعی:

- ۱- چه عواملی بر مشارکت دانشجویان در امور سیاسی اثرگذارند؟
- ۲- در مطالعات مشارکت دانشجویان در امور سیاسی تفاوت معناداری وجود دارد؟
- ۳- بین مطالعات عوامل مؤثر بر مشارکت دانشجویان در امور سیاسی همگونی یا ناهمگونی وجود دارد؟
- ۴- اندازه اثر کلی عوامل مؤثر بر مشارکت دانشجویان در امور سیاسی چقدر است؟
- ۵- اندازه اثر متغیرهای تعدیل‌گر بر مشارکت دانشجویان در امور سیاسی به چه میزان است؟

۱. پیشینه پژوهش

به دلیل اهمیت موضوع، مطالعات و پژوهش‌های زیادی در زمینه عوامل مؤثر بر مشارکت دانشجویان در امور سیاسی صورت گرفته که بررسی شده‌اند:

۱-۱. سابقه مطالعاتی در نشریه دانش سیاسی

تاکنون در نشریه دانش سیاسی مقاله‌ای درباره عوامل مؤثر بر مشارکت دانشجویان در امور سیاسی با رویکرد فراتحلیل منتشر نشده؛ اما مقالاتی با دیگر شیوه‌ها در این نشریه به چاپ رسیده‌اند که به آنها اشاره می‌شود.

تعجبی و همکاران (۱۴۰۳)، به بررسی میزان مشارکت سیاسی جوانان استان همدان و عوامل مؤثر بر آن پرداخته و دریافته‌اند تحصیلات تأثیر چندانی در میزان مشارکت سیاسی جوانان ندارد و بین میزان تحصیلات جوانان، تحصیلات پدر و مادر با مشارکت سیاسی نمونه رابطه معناداری دیده نشد. آنان همچنین دریافتند بین نگرش مذهبی نمونه مورد مطالعه و مشارکت سیاسی آنان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بین میزان آگاهی سیاسی و میزان مشارکت سیاسی نمونه رابطه معناداری مشاهده نشد. نتایج نشان داد که بین مشارکت سیاسی جوانان و میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی رابطه معناداری وجود ندارد؛ اما بین مشارکت سیاسی جوانان و میزان استفاده آنها از رسانه‌های ارتباط جمعی و میزان استفاده از تلویزیون و روزنامه‌ها رابطه مثبت وجود دارد و با میزان استفاده از ماهواره و اینترنت، رابطه منفی وجود دارد. همچنین بین وضعیت اقتصادی خانواده‌ها و وضعیت اقتصادی نمونه مورد مطالعه (جوانان) با مشارکت سیاسی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. است.

ذوالفقاری و همکاران (۱۴۰۳)، هم به بررسی میزان تأثیر ساختار دینی جامعه بر گرایش به مشارکت سیاسی در جمهوری اسلامی ایران پرداخته و تصریح کرده‌اند بین ساختار دینی جامعه و مشارکت سیاسی رابطه معناداری وجود دارد. میزان تأثیر ابعاد مختلف دینداری به این شرح است: بُعد اعتقادی (۰,۲۴۱)، بُعد مناسکی (۰,۲۵۶)، بُعد عاطفی (۰,۱۶۷)، بُعد پیامدی (۰,۱۹۸) و بُعد تجربی (۰,۲۰۰). امینی و همکاران (۱۴۰۲)، نقش سرمایه سیاسی - اجتماعی در مشارکت سیاسی مردم ایلام (مورد مطالعه: انتخابات

مجلس شورای اسلامی) را بررسی کرده و نشان داده‌اند بین مؤلفه‌های سرمایه سیاسی - اجتماعی و مشارکت سیاسی شهروندان ایلامی رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد: اعتماد (۰/۷۶۳)، انسجام (۰/۶۵۴)، آگاهی (۰/۴۰۶) و تعلق طایفه‌ای - ایلی (۰/۶۸۰). بر اساس یافته‌ها، در مجموع ۴۲ درصد از تغییرات مشارکت سیاسی شهروندان ایلامی در انتخابات مجلس به وسیله سرمایه سیاسی - اجتماعی تبیین می‌شود.

دارا و صادقی هم (۱۴۰۱)، عوامل تأثیرگذار بر میزان مشارکت سیاسی زنان با تأکید بر تعداد وزرای زن در دولت‌های مختلف جمهوری اسلامی ایران را واریسی نموده و نشان داده‌اند عوامل سیاسی، خانوادگی، اجتماعی، فرهنگی و شخصی به ترتیب موجب محدود ماندن تعداد وزرای زن در دولت‌های مختلف جمهوری اسلامی ایران شده است. غفاری هاشجین و همکاران (۱۳۸۹)، نقش عوامل تأثیرگذار بر مشارکت سیاسی دانشجویان علوم سیاسی و فنی دانشگاه تهران را بررسی کرده و نتیجه گرفته‌اند دانشجویان علوم سیاسی بیش از دانشجویان فنی برای مشارکت سیاسی تحت تأثیر رشته تحصیلی خود بوده‌اند. از طرف دیگر دانشجویان فنی بیش‌تر از دانشجویان علوم سیاسی برای مشارکت سیاسی تحت تأثیر فضای سیاسی دانشکده خود بوده‌اند. رابطه دانشکده محل تحصیل با مشارکت سیاسی در دو گروه رابطه معنادار نبود. انگیزه دانشجویان دو گروه برای مشارکت سیاسی متفاوت نشان داده شد، به طوری که در گروه علوم سیاسی تأثیر دوستان و خانواده و سپس انگیزه سیاسی سهم بیشتری برای مشارکت سیاسی داشته؛ اما در گروه فنی، دوستان، انگیزه سیاسی و محیط سیاسی تأثیرگذارتر از سایر انگیزه‌ها بوده است.

۱-۲. سابقه مطالعاتی در سایر منابع

محققان زیادی عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی دانشجویان را بررسی کرده‌اند که همین مهم، اهمیت و ضرورت اجرای یک مطالعه فراتحلیل را بر ملا می‌سازد. در این بخش به تعدادی از این آثار از حیث ارتباط محتوایی با موضوع مقاله حاضر به ترتیب سال انتشار اشاره می‌شود.

محمدی‌کیا و همکاران (۱۳۹۹)، عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی دانشجویان

دانشگاه آزاد اسلامی خوارسگان و نجف‌آباد را مقایسه کرده و دریافته‌اند میان مشارکت سیاسی به‌عنوان متغیر وابسته و متغیرهای رسانه‌های جمعی، دینداری، پایگاه اجتماعی - اقتصادی و نگرش سیاسی به‌عنوان متغیر مستقل ارتباط معناداری وجود دارد.

ابراهیمی کیایی و همکاران (۱۳۹۷)، مشارکت سیاسی و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن در بین دانشجویان و شهروندان را مقایسه و تصریح کرده‌اند انواع مشارکت سیاسی با سه متغیر اصلی مطرح شده رابطه معناداری دارند. همچنین میزان تأثیرگذاری احساس اثربخشی سیاسی بر انواع مشارکت سیاسی بیش‌تر از میزان تأثیرگذاری متغیر کسب منفعت بر است.

بهنام‌پور و جوانمرد (۱۳۹۶)، هم عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر میزان مشارکت سیاسی دانشجویان در انتخابات دوره دهم مجلس شورای اسلامی را بررسی کرده و دریافته‌اند عوامل متعددی از جمله تمایل فرد به مشارکت، تمایل والدین و دوستان فرد به مشارکت، محل سکونت، اعتقادات دینی و وضعیت اقتصادی در مشارکت سیاسی دانشجویان نقش داشته‌اند که از این بین، وضعیت اقتصادی، تحصیلات، نگرش و اعتقادات دینی نقش بیش‌تری داشته‌اند.

شهریاری (۱۳۹۳)، مشارکت سیاسی دانشجویان علوم انسانی با سایر گروه‌های تحصیلی دانشگاه تهران را تطبیق داده و نتیجه گرفته است دانشجویان علوم انسانی نسبت به سایر دانشجویان گروه‌های تحصیلی از مشارکت سیاسی بیش‌تری برخوردارند. در این پژوهش رشته‌های مختلف دانشگاهی به چهار گروه (فنی و مهندسی، علوم پزشکی، علوم انسانی و ادبیات و هنر) تقسیم شده‌اند.

جاوی و همکاران (۱۳۹۰)، نقش عوامل اجتماعی، سیاسی و فرهنگی مؤثر بر مشارکت سیاسی دانشجویان دانشگاه جامع علمی کاربردی استان خوزستان را بررسی و تصریح کرده‌اند بین مشارکت سیاسی با متغیرهای جنسیت، رسانه‌های گروهی، تقدیرگرایی، تعلق سیاسی و تعهد مذهبی رابطه معناداری وجود دارد؛ اما بین میزان مشارکت سیاسی دانشجویان با رشته تحصیلی دانشجویان و میزان تحصیلات ولی (پدر) و محل سکونت (شهری و روستایی) تفاوت معناداری نیست.

پالیزبان (۱۳۹۰)، به بررسی میزان تمایل به مشارکت سیاسی دانشجویان و عوامل مؤثر

بر آن پرداخته و یادآوری کرده است میزان تمایل به مشارکت سیاسی دانشجویان «کم» است. بر اساس تحلیل‌های آماری انجام‌شده وجود رابطه مثبت بین میزان تمایل به مشارکت سیاسی دانشجویان با احساس کارایی سیاسی، حساسیت سیاسی و آگاهی سیاسی آنها تأیید شده است. بر همین اساس، رابطه‌ای بین پایگاه اجتماعی - اقتصادی دانشجویان و میزان تمایل آنها به مشارکت سیاسی وجود ندارد.

فیروزجائیان و جهانگیری (۱۳۸۷)، مشارکت سیاسی دانشجویان دانشگاه تهران را تحلیل جامعه‌شناختی کرده و نتیجه گرفته‌اند از میان ۲۱ متغیر مستقل، بین ۱۶ متغیر (سن، جنس، وضعیت تأهل، تحصیلات مادر، تحصیلات پدر، نوع شغل پدر، منزلت شغلی مادر، محل سکونت فرد، وضعیت اقتصادی، نوع دانشکده، خانواده سیاسی، دوستان سیاسی، شرکت در انجمن‌های ارادی، تعهد مذهبی، استفاده از وسائل ارتباط جمعی، گرایش به رسانه‌ها) و مشارکت سیاسی فرد رابطه معناداری موجود بوده و بین ۵ متغیر مستقل (تحصیلات فرد، وضعیت شغلی فرد، نوع شغل مادر، منزلت شغلی پدر و قومیت) و مشارکت سیاسی فرد هیچ‌گونه رابطه معناداری دیده نشده است.

در پژوهش ادیبی سده و کیهانی (۱۳۸۵)، عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی دانشجویان دانشگاه اصفهان بررسی و مشخص شده است بین استفاده دانشجویان از رسانه‌های گروهی و میزان مشارکت آنها، و مشارکت سیاسی خانواده دانشجویان و جنسیت آنان، با میزان مشارکت سیاسی دانشجویان رابطه معناداری وجود دارد.

۳-۱. پیشینه تجربی پژوهش جهت اجرای فراتحلیل

پژوهش‌های صورت گرفته در بازه زمانی ۱۳۹۰-۱۴۰۱ درباره عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی که برای فراتحلیل انتخاب شدند، در جدول ذیل ذکر شده‌اند.

جدول (۱): پیشینه پژوهش

نویسنده	گروه مورد بررسی	شیوه نمونه‌گیری	قومیت	حجم
(عسکری جهتی، ۱۴۰۱)	دانشجویان دانشگاه قم	تصادفی ساده	فارس	۲۴۸
(خفری و یحیائی، ۱۴۰۰)	دانشجویان کارشناسی، ارشد و دکتری	طبقه‌ای متناسب	فارس	۳۸۰
(عباسی شوازی، پناهی)	دانشجویان دانشگاه شیراز	تصادفی طبقه‌ای	فارس	۳۹۰

نویسنده	گروه مورد بررسی	شیوه نمونه‌گیری	قومیت	حجم
نسب و اسمعیل خانی، (۱۴۰۰)				
(مداحی، بشارت و طباطبایی میر، ۱۴۰۰)	دانشجویان بسیجی واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد	در دسترس	فارس	۵۰۰
(علی‌پور خدادادی، پریزاد و الهی منش، ۱۳۹۹)	دانشجویان استان خوزستان در سال ۱۳۹۷	تصادفی ساده	عرب	۳۷۵
(کنعانی نسب، متقی، روشنایی، شکرپیگی و میرزایی، ۱۳۹۹)	دانشجویان دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه رازی	تصادفی طبقه‌ای	کرد	۳۲۱
(محمدی کیا و دیگران، ۱۳۹۹)	دانشجویان دانشگاه آزاد خوارسگان و نجف آباد	تصادفی طبقه‌ای متناسب	فارس	۸۰۰
(سردارنیا، امینی‌زاده و حسن‌وند، ۱۳۹۸)	دانشجویان دانشگاه شیراز در سال ۱۳۹۵	تصادفی طبقه‌ای	فارس	۳۸۰
(عباسی و هاشمی، ۱۳۹۸)	دانشجویان دانشگاه آزاد شوشتر	تصادفی طبقه‌ای	عرب	۳۸۰
(فدوی و کیانی، ۱۳۹۸)	دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران غرب	تصادفی ساده	فارس	۳۸۶
(قادرزاده، شریفی و حسن خانی، ۱۳۹۸)	دانشجویان دانشگاه کردستان	تصادفی طبقه‌ای	کرد	۳۷۰
(ابراهیمی‌کیایی و دیگران، ۱۳۹۷)	دانشجویان دانشگاه مازندران و علوم و تحقیقات	تصادفی طبقه‌ای نامتناسب	مازنی - فارس	۴۰۰
(فتحی و مختارپور، ۱۳۹۷)	دانشجویان واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد	طبقه‌ای متناسب با حجم	فارس	۳۷۰
(مرادی‌فر، امیدی و بصیری، ۱۳۹۷)	دانشجویان دانشگاه اصفهان سال ۱۳۹۶	سیستماتیک و هدفمند	فارس	۳۷۵
(مولایی، ۱۳۹۷)	دانشجویان کارشناسی دانشگاه محقق در سال ۹۵-۹۴	تصادفی ساده	ترک	۴۰۰
(باقریان‌جلودار و خوش‌فر، ۱۳۹۶)	دانشجویان دانشگاه مازندران	خوشه‌ای چندمرحله‌ای	مازنی	۲۴۹

نویسنده	گروه مورد بررسی	شیوه نمونه‌گیری	قومیت	حجم
(بهروزیان، عزیزی و بهروزیان، ۱۳۹۶)	دانشجویان دانشگاه لرستان	احتمالی طبقه‌ای	لر	۳۸۰
(بهنام‌پور و جوانمرد، ۱۳۹۶)	دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان	مطبق	فارس	۳۸۳
(حمیدی‌هریس و راد، ۱۳۹۶)	دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی تبریز در سال ۱۳۹۳	تصادفی طبقه‌ای متناسب	ترک	۳۷۶
(رضایی، آذین و جعفری‌نژاد، ۱۳۹۶)	دانشجویان دانشگاه مازندران در سال تحصیلی ۱۳۹۵	تصادفی	مازنی	۳۸۰
(رهبر قاضی و فدایی ده‌چشمه، ۱۳۹۶)	دانشجویان دانشگاه‌های اصفهان در سال ۱۳۹۵	خوشه‌ای	فارس	۴۰۰
(شهرام‌نیا، ابراهیمی‌پور، محموداوغلی و ملکان، ۱۳۹۶)	دانشجویان دانشگاه مازندران	خوشه‌ای تناسبی	مازنی	۲۸۷
(صولتی‌سروندی، نجفی و حسام‌قاضی، ۱۳۹۶)	دانشجویان دانشگاه پیام نور واحد تهران غرب	تصادفی ساده	فارس	۳۹۴
(رهبر قاضی، مسعودنیا، صادقی نقدعلی و پوره، ۱۳۹۵)	دانشجویان دانشگاه‌های اصفهان در سال ۹۵-۹۴	خوشه‌ای	فارس	۳۰۶
(عبداللهی‌نژاد، قاسمی‌نژاد و صادقی، ۱۳۹۵)	دانشجویان دانشکده‌های پردیس اصلی دانشگاه علامه	تصادفی ساده	فارس	۳۷۰
(متانی، ۱۳۹۵)	دانشجویان دانشگاه مازندران	تصادفی ساده	مازنی	۳۷۲
(واعظی و رهبر، ۱۳۹۵)	دانشجویان دانشگاه تهران	طبقه‌ای تناسبی	فارس	۳۸۷
(شهریاری، ۱۳۹۳)	دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه تهران	خوشه‌ای چندمرحله‌ای	فارس	۲۶۴
(عباسی سرمدی، مهرابی کوشکی و رهبر قاضی، ۱۳۹۳)	دانشجویان دانشگاه‌های دولتی اصفهان در سال ۹۳-۹۲	تصادفی طبقه‌ای	فارس	۳۸۳
(مسعودنیا، رهبر قاضی،	دختران و پسران دانشجویی دانشگاه	تصادفی طبقه‌ای	فارس	۲۱۴

نویسنده	گروه مورد بررسی	شیوه نمونه‌گیری	قومیت	حجم
مهرابی کوشکی و پوررنجبر، (۱۳۹۳)	اصفهان			
(حسین مسعودنیا، مرندي و سيستاني، (۱۳۹۳)	دانشجویان دختر دانشگاه اصفهان	خوشه‌ای	فارس	۱۳۴
(بهنوئی گلنده و رحمتی، (۱۳۹۲)	دانشجویان دانشگاه اصفهان	تصادفی ساده	فارس	۲۸۰
(فرکوش و دیگران، (۱۳۹۲)	دانشجویان دانشکده علوم انسانی دانشگاه تهران	طبقه‌ای تصادفی	فارس	۱۰۰
(هرسیج، ابراهیمی پور، رهبر قاضی و ملکان، (۱۳۹۲)	دانشجویان دانشگاه اصفهان	خوشه‌ای تصادفی	فارس	۱۴۷
(هومن و دیگران، (۱۳۹۲)	دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی	تصادفی چندمرحله‌ای	فارس	۷۹۵
(شهرزاد ابراهیمی، نجفی، محموداوغلی و صادقی نقدعلی، (۱۳۹۱)	دانشجویان دانشگاه اصفهان	خوشه‌ای تصادفی	فارس	۱۶۷
(امام‌جمعه‌زاده، رهبر قاضی، عیسی‌نژاد و مرندي، (۱۳۹۱)	دانشجویان دانشگاه اصفهان	خوشه‌ای	فارس	۱۸۸
(امام‌جمعه‌زاده، رهبر قاضی، عیسی‌نژاد و مرندي، (۱۳۹۱)	دختران و پسران دانشجوی دانشگاه اصفهان	خوشه‌ای	فارس	۱۸۸
(امام‌جمعه‌زاده و مرندي، (۱۳۹۱)	دختران دانشجوی دانشگاه فردوسی مشهد	خوشه‌ای	فارس	۲۸۸
(سهیلی نجف‌آبادی، (۱۳۹۱)	دانشجویان کارشناسی دانشگاه آزاد در استان هرمزگان	خوشه‌ای	فارس	۳۱۹
(محمدی‌فر، مسعودنیا و مرادی، (۱۳۹۱)	دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه اصفهان	تصادفی نظام‌مند	فارس	۱۲۰

نویسنده	گروه مورد بررسی	شیوه نمونه‌گیری	قومیت	حجم
(مرادی، بوند شهریاری و خلیلی، ۱۳۹۱)	دانشجویان دختر و پسر دانشگاه پیام نور، مرکز مهریز	تصادفی نظام‌مند	فارس	۳۰۰
(مسعودنیا، رهبرقازی، روحانی و کشاورز، ۱۳۹۱)	دختران و پسران دانشجویی دانشگاه قزوین	خوشه‌ای	فارس-ترک	۲۰۵
(هرسیج، محموداوغلی، رهبرقازی و عباس‌زاده‌باقی، ۱۳۹۱)	دانشجویان کارشناسی دانشگاه اصفهان در سال ۸۸-۸۹	خوشه‌ای	فارس	۱۸۸
(ابراهیمی، بابازاده بایی و ابراهیمی گتایی، ۱۳۹۰)	دانشجویان دانشگاه‌های مازندران و صنعتی بابل	طبقه‌ای نامتناسب	مازنی	۲۰۰
(پالیزبان، ۱۳۹۰)	دانشجویان دانشگاه‌های دولتی شهر تهران	سهمیه‌ای	فارس	۷۰۰
(جاوی و دیگران، ۱۳۹۰)	دانشجویان دانشگاه جامع علمی - کاربردی خوزستان	تصادفی طبقه‌ای	عرب	۴۰۰
(محمدی و شهیدیان، ۱۳۹۰)	دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد دماوند	طبقه‌ای متناسب با حجم	فارس	۲۶۰

۲. مبانی مفهومی و نظری

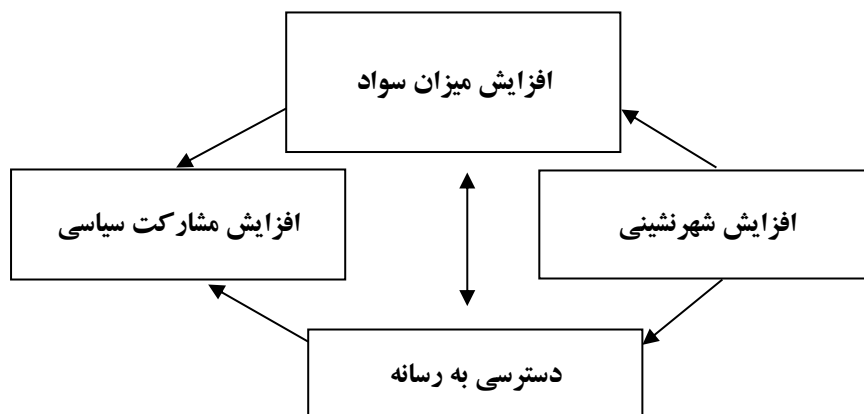
۲-۱. عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی

مشارکت سیاسی از مصادیق مهم مشارکت (ذوالفقاری و دیگران، ۱۴۰۱، ص. ۲۳۴)، و به معنای تصمیم‌گیری آگاهانه مردم برای شرکت در تعیین سرنوشت جهت انجام وظیفه در قبال جامعه و حرکت در مسیر تحرک و توسعه جامعه است (نیازی و دیگران، ۱۳۹۸، ص. ۱۵) که به عوامل متعدد سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، و فرهنگی بستگی دارد. این عوامل شامل باورهای مذهبی، پیشینه تاریخی، پایگاه اجتماعی و اقتصادی، سن، جنس، نژاد، قومیت، ساختار سیاسی، مذهب و ارزش‌های فرهنگی، تحصیلات، شغل، محل سکونت، شخصیت، سرمایه اجتماعی و ویژگی‌های روحی و روانی افراد است. فعالیت‌های حزبی، ارتباطات و تعاملات سیاسی از دیگر عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی

به‌شمار می‌روند. برخی بر تأثیر عوامل تحصیلات، درآمد و موقعیت اجتماعی در مشارکت سیاسی تأکید می‌ورزند. داوکینز^۱ (۲۰۱۷، ص. ۱۰۰)، عوامل شخصیتی را در مشارکت سیاسی تعیین‌کننده خوانده و تأکید کرده است این عوامل در پنج دسته سازگاری، وظیفه‌شناسی، ثبات عاطفی، شدت و محیط، تقسیم‌بندی می‌شوند. برخی از صاحب‌نظران، نقش احزاب را در بسیج مردم برای مشارکت سیاسی، مهم تلقی نموده‌اند. برخی، از انگیزه افراد به‌عنوان عامل مؤثر بر مشارکت سیاسی یاد کرده‌اند. برخی هم از سود مشارکت سیاسی سخن گفته و تصریح کرده‌اند افراد پس از محاسبه سود و زیان مشارکت، در صورتی مبادرت به کار می‌کنند که فایده آن را بیش از زیان آن باشد. در هر صورت؛ مشارکت سیاسی تحت تأثیر عوامل متعدد فردی، روانی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی است. لیپست^۲ (ازکیا و غفاری، ۱۳۹۲، ص. ۵۱)، توسعه اقتصادی^۳ و مشروعیت سیاسی^۴ را لازمه تحقق مشارکت سیاسی می‌داند. هانتینگتون^۵ و نلسون^۶ (گنجی، سرایلو و طالبی، ۱۳۹۱، ص. ۱۵۲)، منزلت اجتماعی، عضویت و مشارکت در سازمان‌ها و گروه‌های اجتماعی را به‌عنوان مهم‌ترین عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی می‌دانند. هانتینگتون (۲۰۱۴؛ ۱۹۷۵)، بر داوطلبانه‌بودن فعالیت‌های سیاسی تأکید می‌کند. رابرت دال^۷ (رهبر قاضی و دیگران، ۱۳۹۵، ص. ۱۰۹)، از اندیشه برابری به‌عنوان یک اصل دموکراتیک مطلوب یاد و تأکید می‌کند برابری با عمل سیاسی برقرار نمی‌شود. به نظر دال (امام‌جمعه‌زاده و دیگران، ۱۳۹۱، ص. ۱۱)، شهروندی که احساس ناتوانی و بی‌تأثیری کند، در مقایسه با کسی که در مقابل او فکر می‌کند، خیلی کم‌تر در امور سیاسی دخالت می‌کند. دال معتقد است کسانی که اعتقاد دارند بر فرایندهای سیاسی اثرگذارند، بیش از دیگران در فعالیت‌های سیاسی شرکت می‌کنند. به‌زعم دال (محسنی‌تبریزی، طباطبایی و مرجایی، ۱۳۸۵، ص. ۱۵۸)، ویژگی‌های اجتماعی و خصوصیات شخصیتی افراد بر احساس کارایی آنان اثرگذار است، به‌گونه‌ای که هرچه مقام اجتماعی، درآمد،

-
1. Dawkins
  2. Martin Lipset
  3. economic development
  4. political legitimacy
  5. Huntington
  6. Huntington Aand Nelson
  7. Dahl

تجربه و دانش فرد بالاتر باشد، کارایی و تأثیرگذاری او بیش‌تر است. لرنر (۱۹۵۸)، به نقش مشارکت سیاسی در جوامع درحال‌گذار اشاره، و یادآوری می‌کند سواد، ارتباطات، رسانه‌های گروهی، تحرک جغرافیایی و شهرنشینی پیشیناز توسعه، تحرک ذهنی و روانی است. الگوی نظری مشارکت سیاسی لرنر به‌شکل ذیل قابل ترسیم است:

منبع: (شاه‌محمدی، ۱۳۹۴، ص. ۷۶)

شکل (۱): الگوی نظری مشارکت سیاسی لرنر

۳. روش‌شناسی

روش پژوهش از نوع فراتحلیل است. فراتحلیل با مرور نظام‌مند پژوهش‌های قبلی؛ درصد برآورد میزان اندازه اثر متغیرهای مستقل بر وابسته است. مراحل روش پژوهش حاضر شامل سرچ کلیدواژه «مشارکت دانشجویان در امور سیاسی»؛ گردآوری مقالات از پایگاه نورمگز، مگ‌ایران؛ علم‌نت و پایگاه جهاد دانشگاهی؛ غربالگری و گزینش مقالات دارای شرایط ملاک ورود (وجود ضریب همبستگی، حجم نمونه، سطح معناداری، روایی و پایایی پژوهش، پیمایش و استفاده از ابزار پرسش‌نامه)؛ ورود به نرم‌افزار و درنهایت برآورد اندازه اثر پژوهش؛ سوگیری انتشار و متغیرهای میانجی است. بازه زمانی پژوهش ۱۳۹۰-۱۴۰۱؛ جامعه آماری آن ۶۳ مورد که ۴۸ پژوهش بعد از کنترل روشی و غربالگری (دارا بودن ملاک‌های ورود) به روش هدفمند انتخاب شدند. درنهایت با استفاده از فرمول فیشر و کوهن در نرم‌افزار فراتحلیل، اندازه اثر نهایی هر پژوهش و اثر نهایی کل برآورد

شده است. برای تشخیص همگنی یا ناهمگنی، از نمودار کیفی و آزمون Q استفاده شده و بعد از اثبات فرض ناهمگونی بین مطالعات از متغیر تعدیلگر (زمینه‌ای) برای سنجش میزان اثر آن بر مشارکت سیاسی استفاده شده است.

۴. تحلیل یافته‌ها

یافته‌های پژوهش در دودسته توصیفی و تحلیلی تدوین شده‌اند.

۴-۱. توصیفی

یافته‌های توصیفی شامل بازه زمانی، جامعه آماری، شیوه نمونه‌گیری، سطح اجرا، قومیت، و سطح توسعه مناطق به شرح ذیل است:

- در سال ۱۳۹۱، تعداد بیش‌ترین پژوهش‌ها ۹ پژوهش (۱۸,۷۵ درصد) و در سال ۱۴۰۱ تاکنون، تعداد کم‌ترین پژوهش‌ها ۱ پژوهش (۲,۰۸)، در زمینه مشارکت دانشجویان در امور سیاسی صورت گرفته است.

- رشته ۵۴,۱۶ درصد از نویسندگان مقاله این حوزه علوم سیاسی، و رشته ۳۱,۲۵ درصد آنان هم جامعه‌شناسی بوده است.

- ۲۵ درصد از پژوهش‌ها به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای و ۴۳,۷۵ درصد از آنها هم به شیوه تصادفی طبقه‌ای انجام شده است.

- ۷۲,۹۱ درصد از پژوهش‌ها جامعه آماری خود را به دانشجویان دانشگاه‌های دولتی اختصاص داده‌اند و ۲۰,۸۳ درصد پژوهش‌ها هم جامعه آماری خود را از دانشجویان دانشگاه پیام نور انتخاب کرده‌اند.

- قوم فارس با ۶۸,۷۵ درصد بالاترین تعداد پژوهش‌های این حوزه را به‌خود اختصاص داده‌اند.

- ۴,۱۶ درصد از پژوهش در استان کم‌تر توسعه‌یافته؛ ۱۲,۵ درصد در استان‌های درحال توسعه و ۸۳,۳۳ درصد هم در مناطق توسعه‌یافته اجرا شده است.

۴-۲. تحلیلی

در بخش تحلیلی، اندازه اثر پژوهش‌ها؛ سوگیری انتشار؛ تأثیر متغیرهای تعدیلگر

(زمینه‌ای) بر مشارکت دانشجویان در امور سیاسی بررسی شده است.

۴-۲-۱. اندازه اثر پژوهش

جدول (۲): اندازه اثر پژوهش

گزارش آماری						
sig	Z	upper	lower	Effect size	متغیرها	
۰,۰۰۰	۵,۳۰۱	۰,۳۹۸	۰,۱۳۲	۰,۳۰۱	اعتماد اجتماعی	
۰,۰۰۰	۳,۱۱۲	۰,۴۵۴	۰,۲۹۴	۰,۱۸۸	انسجام اجتماعی	
۰,۰۰۰	۶,۴۳۸	۰,۹۸۳	۰,۴۰۱	۰,۲۰۰	همنشینی با دوستان دانشگاهی	
۰,۰۰۰	۵,۲۳۲	۰,۶۰۲	۰,۳۲۱	۰,۱۴۵	عزت اجتماعی	
۰,۰۰۰	۶,۱۱۵	۰,۵۷۱	۰,۴۵۱	۰,۲۱۲	محرومیت نسبی	
۰,۰۰۰	۴,۸۱۲	۰,۲۹۶	۰,۱۶۳	۰,۱۱۳	مشارکت اجتماعی	
۰,۰۰۰	۶,۲۴۹	۰,۲۸۷	۰,۱۳۸	۰,۱۸۸	مسئولیت‌پذیری	
۰,۰۰۰	۷,۳۶۱	۰,۱۹۴	۰,۱۷۲	۰,۱۰۲	تعهد اجتماعی - سیاسی	
۰,۰۰۰	۳,۱۵۴	۰,۲۵۴	۰,۱۲۰	۰,۱۴۵	جامعه‌پذیری سیاسی	
۰,۰۰۰	۳,۰۶۸	۰,۳۱۲	۰,۱۴۳	۰,۲۳۵	آگاهی سیاسی	
۰,۰۰۰	۸,۴۵۱	۰,۲۰۴	۰,۱۵۴	۰,۲۹۸	اثر بخشی سیاسی	
۰,۰۰۰	۸,۱۵۹	۰,۲۶۱	۰,۱۹۸	۰,۱۷۷	فرهنگ سیاسی	
۰,۰۰۰	۳,۲۷۴	۰,۳۸۹	۰,۱۷۹	۰,۲۵۵	جمع‌گرایی سیاسی	
۰,۰۰۰	۸,۱۳۴	۰,۸۷۰	۰,۳۳۹	۰,۱۲۸	الگوهای مرجع سیاسی	
۰,۰۰۰	۱۲,۸۷۶	۰,۳۰۰	۰,۱۷۶	۰,۲۵۴	سرمایه فرهنگی	
۰,۰۰۰	۳,۱۳۸	۰,۴۹۸	۰,۲۸۱	۰,۱۹۲	تعهد ملی	
۰,۰۰۰	۷,۵۴۰	۰,۲۶۳	۰,۱۴۹	۰,۱۰۰	سبک زندگی دینی	
۰,۰۰۰	۶,۷۳۱	۰,۱۸۶	۰,۱۲۳	۰,۲۰۰	وسایل ارتباط جمعی	
۰,۰۰۰	۸,۷۶۴	۰,۲۳۱	۰,۱۰۹	۰,۱۱۱	رسانه‌های داخلی	
۰,۰۰۰	۳,۲۰۰	۰,۲۸۸	۰,۱۷۶	۰,۱۰۳	سبک زندگی سنتی	
۰,۰۰۰	۵,۴۰۳	۰,۵۰۰	۰,۳۱۰	۰,۲۳۱	احساس هویت	
					عوامل روانی	

گزارش آماری					متغیرها
sig	Z	upper	lower	Effect size	
۰,۰۰۰	۸,۲۲۵	۰,۲۳۴	۰,۱۸۷	۰,۱۵۴	احساس بیگانگی اجتماعی
۰,۰۰۰	۹,۶۳۱	۰,۳۲۲	۰,۱۶۲	۰,۱۶۵	احساس معنا
۰,۰۰۰	۶,۱۷۴	۰,۴۸۸	۰,۲۰۸	۰,۲۸۹	شخصیت برون‌گرایی
۰,۰۰۰	۸,۱۷۰	۰,۳۴۹	۰,۱۵۶	۰,۱۲۳	احساس امنیت سیاسی
۰,۰۰۰	۴,۱۰۰	۰,۴۵۱	۰,۲۲۱	۰,۳۰۰	احساس امنیت اجتماعی
۰,۰۰۰	۵,۱۶۴	۰,۶۸۱	۰,۱۶۵	۰,۲۴۱	احساس امنیت اقتصادی
۰,۰۰۰	۳,۹۳۲	۰,۳۴۰	۰,۲۷۶	۰,۱۰۸	آنومی روانی
۰,۰۰۰	۱۳,۷۲۱	۰,۱۸۹	۰,۱۰۳	۰,۲۰۰	سن
۰,۰۰۰	۱۰,۰۴۱	۰,۶۵۴	۰,۱۸۷	۰,۳۳۴	میزان درآمد
۰,۰۰۰	۷,۱۶۴	۰,۶۷۰	۰,۱۴۳	۰,۳۷۶	طبقه اجتماعی
۰,۰۰۰	۳,۲۰۴	۰,۴۰۰	۰,۲۵۰	۰,۳۹۱	محل زندگی
۰,۰۰۰	۵,۸۷۵	۰,۲۷۰	۰,۱۸۶	۰,۱۴۰	وضع تأهل

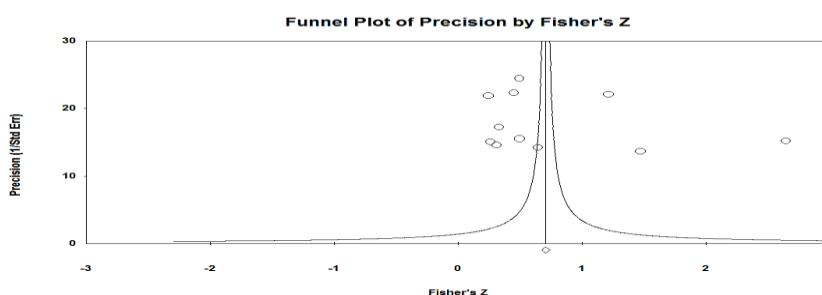
یافته‌ها نشان می‌دهد: بین عوامل اجتماعی و مشارکت سیاسی دانشجویان رابطه معناداری وجود دارد. براین اساس متغیرهای اعتماد اجتماعی (۰,۳۰۱)؛ انسجام اجتماعی (۰,۱۸۸)؛ همنشینی با دوستان دانشگاهی (۰,۲۰۰)؛ عزت اجتماعی (۰,۱۴۵)؛ محرومیت نسبی (۰,۲۱۲)؛ مشارکت اجتماعی (۰,۱۱۳)؛ مسئولیت‌پذیری (۰,۱۸۸)؛ بر میزان مشارکت سیاسی دانشجویان تأثیر معناداری داشته است. عوامل اجتماعی بر مشارکت سیاسی دانشجویان مؤثر بوده است؛ به گونه‌ای که هرچه اعتماد اجتماعی افزایش یابد، به همان میزان مشارکت سیاسی دانشجویان افزایش می‌یابد؛ هرچه انسجام اجتماعی افزایش یابد، به همان میزان مشارکت سیاسی دانشجویان افزایش می‌یابد؛ هرچه همنشینی با دوستان دانشگاهی بیش‌تر باشد، به همان میزان مشارکت سیاسی دانشجویان افزایش می‌یابد؛ هرچه عزت اجتماعی دانشجویان بیش‌تر باشد، به همان میزان مشارکت سیاسی دانشجویان افزایش می‌یابد؛ هرچه محرومیت نسبی بیش‌تر باشد، به همان میزان مشارکت سیاسی دانشجویان کاهش می‌یابد؛ هرچه مشارکت اجتماعی بیش‌تر باشد، به همان میزان

مشارکت سیاسی دانشجویان کاهش می‌یابد و هرچه مسئولیت‌پذیری بیش‌تر باشد، به همان میزان مشارکت سیاسی دانشجویان کاهش می‌یابد. رابطه بین عوامل سیاسی و مشارکت سیاسی دانشجویان نیز معناداری است. براین اساس متغیرهای تعهد اجتماعی - سیاسی (۰,۱۰۲)؛ جامعه‌پذیری سیاسی (۰,۱۴۵)؛ آگاهی سیاسی (۰,۲۳۵)؛ اثربخشی سیاسی (۰,۲۹۸)؛ فرهنگ سیاسی (۰,۱۷۷)؛ جمع‌گرایی سیاسی (۰,۲۵۵)؛ الگوهای مرجع سیاسی (۰,۱۲۸)؛ بر میزان مشارکت سیاسی دانشجویان تأثیر معناداری داشته است. عوامل سیاسی بر مشارکت سیاسی دانشجویان اثر داشته؛ بدین معناست که، هرچه تعهد اجتماعی - سیاسی بیش‌تر باشد، به همان میزان مشارکت سیاسی دانشجویان کاهش می‌یابد؛ هرچه جامعه‌پذیری سیاسی بیش‌تر باشد، به همان میزان مشارکت سیاسی دانشجویان کاهش می‌یابد؛ هرچه آگاهی سیاسی بیش‌تر باشد، به همان میزان مشارکت سیاسی دانشجویان کاهش می‌یابد؛ هرچه اثربخشی سیاسی بیش‌تر باشد، به همان میزان مشارکت سیاسی دانشجویان کاهش می‌یابد؛ هرچه فرهنگ سیاسی بیش‌تر باشد، به همان میزان مشارکت سیاسی دانشجویان کاهش می‌یابد؛ هرچه جمع‌گرایی سیاسی بیش‌تر باشد، به همان میزان مشارکت سیاسی دانشجویان کاهش می‌یابد و هرچه الگوهای مرجع سیاسی بیش‌تر باشند، به همان میزان مشارکت سیاسی دانشجویان کاهش می‌یابد. رابطه عوامل فرهنگی و مشارکت سیاسی دانشجویان هم معنادار است. براین اساس متغیرهای سرمایه فرهنگی (۰,۲۵۴)؛ تعهد ملی (۰,۱۹۲)؛ سبک زندگی دینی (۰,۱۰۰)؛ وسایل ارتباط جمعی (۰,۲۰۰)؛ رسانه‌های داخلی (۰,۱۱۱)؛ سبک زندگی سنتی (۰,۱۰۳)؛ بر میزان مشارکت سیاسی دانشجویان تأثیر معناداری داشته است. اثرگذاری عوامل فرهنگی بر مشارکت سیاسی دانشجویان؛ بدین صورت است که هرچه سرمایه فرهنگی بیش‌تر باشد، به همان میزان مشارکت سیاسی دانشجویان کاهش می‌یابد؛ هرچه تعهد ملی بیش‌تر باشد، به همان میزان مشارکت سیاسی دانشجویان کاهش می‌یابد؛ هرچه سبک زندگی دینی بیش‌تر باشد، به همان میزان مشارکت سیاسی دانشجویان کاهش می‌یابد؛ هرچه تعداد و تکثر وسایل ارتباط جمعی بیش‌تر باشد، به همان میزان مشارکت سیاسی دانشجویان کاهش می‌یابد؛ هرچه میزان استفاده از رسانه‌های داخلی بیش‌تر باشد، به همان میزان مشارکت سیاسی دانشجویان کاهش می‌یابد و هرچه سبک زندگی سنتی بیش‌تر باشد، به همان میزان

مشارکت سیاسی دانشجویان کاهش می‌یابد. علاوه بر عوامل فوق، رابطه بین عوامل روانی و مشارکت سیاسی دانشجویان هم معنادار بوده است. بر این اساس متغیرهای احساس هویت (۰,۲۳۱)؛ احساس بیگانگی اجتماعی (۰,۱۵۴)؛ احساس معنا (۰,۱۶۵)؛ شخصیت برون‌گرایی (۰,۲۸۹)؛ احساس امنیت سیاسی (۰,۱۲۳)؛ احساس امنیت اجتماعی (۰,۳۰۰)؛ احساس امنیت اقتصادی (۰,۲۴۱)؛ انومی روانی (۰,۱۰۸)؛ بر میزان مشارکت سیاسی دانشجویان تأثیر معناداری داشته است. معناداری ارتباط بین عوامل روانی و مشارکت سیاسی دانشجویان؛ بدین مفهوم است که هرچه احساس هویت بیشتر باشد، به همان میزان مشارکت سیاسی دانشجویان کاهش می‌یابد؛ هرچه احساس بیگانگی اجتماعی بیشتر باشد، به همان میزان مشارکت سیاسی دانشجویان کاهش می‌یابد؛ هرچه احساس معنا بیشتر باشد، به همان میزان مشارکت سیاسی دانشجویان کاهش می‌یابد؛ هرچه شخصیت برون‌گرایی (۰,۲۸۹)؛ بیشتر باشد، به همان میزان مشارکت سیاسی دانشجویان کاهش می‌یابد؛ هرچه احساس امنیت سیاسی بیشتر باشد، به همان میزان مشارکت سیاسی دانشجویان کاهش می‌یابد؛ هرچه احساس امنیت اجتماعی بیشتر باشد، به همان میزان مشارکت سیاسی دانشجویان کاهش می‌یابد؛ هرچه احساس امنیت اقتصادی بیشتر باشد، به همان میزان مشارکت سیاسی دانشجویان کاهش می‌یابد و هرچه انومی روانی بیشتر باشد، به همان میزان مشارکت سیاسی دانشجویان کاهش می‌یابد. بر اساس یافته‌ها، بین عوامل جمعیتی و مشارکت سیاسی دانشجویان هم رابطه معناداری وجود دارد. بر این اساس متغیرهای سن (۰,۲۰۰)؛ میزان درآمد (۰,۳۳۴)؛ طبقه اجتماعی (۰,۳۷۶)؛ محل زندگی (۰,۳۹۱)؛ وضع تأهل (۰,۱۴۰)؛ بر میزان مشارکت سیاسی دانشجویان تأثیر معناداری داشته است. عوامل جمعیتی بر مشارکت سیاسی دانشجویان اثرگذارند؛ بدین صورت که، هرچه سن بیشتر باشد، به همان میزان مشارکت سیاسی دانشجویان کاهش می‌یابد، هرچه میزان درآمد بیشتر باشد، به همان میزان مشارکت سیاسی دانشجویان کاهش می‌یابد؛ هرچه طبقه اجتماعی بالاتر باشد، به همان میزان مشارکت سیاسی دانشجویان کاهش می‌یابد؛ هرچه محل زندگی اعیانی‌تر باشد، به همان میزان مشارکت سیاسی دانشجویان کاهش می‌یابد و هرچه تعداد دانشجویان متأهل بیشتر باشد، به همان میزان مشارکت سیاسی دانشجویان کاهش می‌یابد.

۴-۲-۲. نمودار کیفی (بررسی میزان همگنی و ناهمگنی پژوهش)

در رگرسیون اگر مقدار فیشر و نحوه پراکندگی اطراف خط نشان می‌دهد که مطالعات تا چه اندازه همگن هستند، مطابق پراکندگی نقاط اطراف خط شیب، مطالعات فوق همگن نیستند، به دلیل تفاوت‌های جغرافیایی، زمان اجرا و نوع جامعه آماری مورد تحقیق دارای اختلاف واریانس هستند. در این نمودار، در صورت عدم وجود سوگیری انتشار، مطالعات انجام شده به صورت متقارن در اطراف اندازه اثر ترکیبی توزیع می‌شوند.

شکل (۲): رگرسیون اگر برای میزان همگنی و ناهمگنی پژوهش

۴-۲-۳. آزمون Q

این آزمون برای همگنی و ناهمگنی مطالعات به کار می‌برود. دو فرض اساسی مطرح می‌کند:

- فرض صفر: بین مطالعات تحت بررسی تفاوت معناداری وجود ندارد.
  - فرض خلاف: بین مطالعات تحت بررسی تفاوت معناداری وجود دارد.
- در صورتی همگنی مطالعات، از اندازه ثابت و ناهمگنی از مدل تصادفی استفاده می‌شود، نتایج حاصل از تصادفی در شرایط ناهمگنی، قابلیت تعمیم بیش‌تری نسبت به مدل ثابت دارد.

جدول (۳): آزمون Q

وضعیت همگنی مطالعات			
Q-value	df	p-value	i-squared
۸۰۲,۶۳۷	۴۵	۰,۰۰۱	۹۸,۱۵۱

باتوجه به نتایج مدل با اطمینان با ۹۹ درصد می‌توان گفت که فرض صفر مبتنی بر همگن بودن مطالعات رد شده و فرض ناهمگونی (عدم همگنی) پژوهش‌ها تأیید شده است. معنادار بودن $Q=8.02$ نشان از وجود ناهمگنی است. مقدار مجذور i دارای مقداری بین ۱۰۰-۰ است و ناهمگنی را به صورت درصدی نشان می‌دهد. هرچه به ۱۰۰ نزدیک‌تر، نشان‌دهنده ناهمگنی بیش‌تر اندازه‌های اثر پژوهش اولیه است. مقدار (۹۸) درصد مؤید این است که ۹۸ درصد تغییرات کل مطالعات به ناهمگنی بین پژوهش مربوط است. بر این مبنا باید از اثر تصادفی برای تحلیل استفاده کرد؛ یعنی این وضعیت می‌گوید که بررسی شاخص‌ها بر مشارکت سیاسی، به لحاظ ویژگی پژوهش‌ها از هم متفاوت هستند، بایستی برای مشخص کردن محل این تفاوت‌ها واریانس از متغیر تعدیل‌گر استفاده کرد. نامتجانس بودن، نشانگر وجود اثر تعدیل در اندازه اثر مطالعات است. پس علاوه بر اندازه اثر، باید اثر تعدیل متغیرهای دیگر را نیز بررسی کرد.

۴-۲-۴. تأثیر دانشگاه محل تحصیل بر میزان مشارکت دانشجویان در امور سیاسی

جدول (۴): تأثیر دانشگاه محل تحصیل بر مشارکت دانشجویان در امور سیاسی

تصادفی			نوع گروه
sig	z-value	اندازه ترکیبی	
۰,۰۰۲	۵,۷۸۱	۰,۲۵۰	دانشجویان دانشگاه‌های دولتی
۰,۰۰۱	۳,۸۱۰	۰,۲۳۰	دانشجویان دانشگاه‌های آزاد
۰,۰۰۱	۶,۳۴۰	۰,۱۹۸	دانشجویان دانشگاه پیام‌نور
۰,۰۰۰	۱۰,۱۵۱	۰,۱۰۲	دانشجویان دانشگاه جامع علمی - کاربردی
۰,۰۰۰	۷,۸۴۱	۰,۲۱۸	اثر کل

نتایج نشان می‌دهد که میزان مشارکت دانشجویان در امور سیاسی در میان دانشجویان دولتی نسبت به سایر دانشجویان بیشتر است.

۴-۲-۵. تأثیر هویت قومی بر مشارکت دانشجویان در امور سیاسی

جدول (۵): تأثیر هویت قومی بر مشارکت دانشجویان در امور سیاسی

تصادفی			هویت قومی
sig	z-value	اندازه ترکیبی	
۰,۰۰۰	۴,۸۰۳	۰,۲۳۱	ترک
۰,۰۰۰	۳,۱۱۶	۰,۲۴۵	فارس
۰,۰۰۰	۷,۵۴۲	۰,۳۸۱	لر
۰,۰۰۰	۱۰,۴۸۲	۰,۲۰۰	مازنی
۰,۰۰۰	۳,۸۷۱	۰,۱۹۷	کرد
۰,۰۰۰	۲,۹۸۱	۰,۱۸۷	عرب
۰,۰۰۰	۱۳,۰۳۱	۰,۲۵۸	اثر کل

نتایج نشان می‌دهد که میزان مشارکت دانشجویان در امور سیاسی گروه قومی لر (۰,۳۸) نسبت به سایر اقوام بیش‌تر است.

۴-۲-۶. تأثیر جنسیت بر مشارکت دانشجویان در امور سیاسی

جدول (۶): تأثیر جنسیت بر مشارکت دانشجویان در امور سیاسی

تصادفی			جنسیت
sig	z-value	اندازه ترکیبی	
۰,۰۰۰	۳,۷۶۱	۰,۲۴۰	دانشجویان دختر
۰,۰۰۰	۴,۰۳۵	۰,۲۱۰	دانشجویان پسر
۰,۰۰۰	۶,۹۳۲	۰,۱۸۳	اثر کل

نتایج نشان می‌دهد دانشجویان دختر (۰,۲۴) گرایش بیش‌تری به مشارکت سیاسی دارند.

۴-۲-۷. تأثیر وضع تأهل بر مشارکت دانشجویان در امور سیاسی

جدول (۷): تأثیر هویت قومی بر مشارکت دانشجویان در امور سیاسی

تصادفی			وضع تأهل
sig	z-value	اندازه ترکیبی	
۰,۰۰۰	۵,۱۱۴	۰,۱۶۵	مجرد
۰,۰۰۰	۴,۸۳۰	۰,۱۸۷	متأهل
۰,۰۰۰	۶,۳۷۲	۰,۱۵۶	اثر کل

نتایج نشان می‌دهد که افراد متأهل نسبت به افراد مجرد، تمایل بیشتری به مشارکت دانشجویان در امور سیاسی دارند.

۴-۲-۸. تأثیر سطح توسعه استان بر مشارکت دانشجویان در امور سیاسی

جدول (۸): تأثیر سطح توسعه استان بر مشارکت دانشجویان در امور سیاسی

مدل اثر تصادفی			نوع استان
sig	z-value	اندازه ترکیبی	
۰,۰۰۰	۴,۱۱۰	۰,۲۹۸	در حال توسعه
۰,۰۰۰	۹,۳۷۶	۰,۲۵۷	کم توسعه
۰,۰۰۰	۲,۸۷۱	۰,۲۱۵	توسعه یافته
۰,۰۰۰	۳,۶۶۱	۰,۲۴۲	اثر کل

یافته‌ها نشان می‌دهد گرایش به مشارکت دانشجویان در امور سیاسی در مناطق کم‌تر توسعه یافته و در حال توسعه بیشتر از مناطق توسعه یافته است.

نتیجه‌گیری

هدف اصلی پژوهش حاضر مطالعه عوامل مؤثر بر مشارکت دانشجویان در امور سیاسی در بازه زمانی ۱۳۹۰ الی ۱۴۰۱ با رویکرد فراتحلیل است. یافته‌ها از وجود روابط بین عوامل اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، روانی و جمعیتی با مشارکت دانشجویان در امور سیاسی حکایت دارد. آلموند و وربا در تأیید یافته‌های پژوهش نقش عوامل فرهنگی در

مشارکت سیاسی دانشجویان را ستوده و تأکید کرده‌اند با ارتقا سطح سواد و توزیع مجدد ثروت بستر تحقق مشارکت سیاسی فراهم می‌شود (فتحی و مختاریپور، ۱۳۹۷، ص. ۲۲۰). به باور آنان، عضویت داوطلبانه افراد در سازمانها، گروه‌ها و انجمن‌ها، مشارک سیاسی را افزایش می‌دهد (قادرزاده و دیگران، ۱۳۹۸، ص. ۱۰۱). میلبراث و گوئل هم معتقدند مشارکت سیاسی به عوامل متعددی از جمله انگیزه‌های سیاسی، موقعیت اجتماعی، ویژگی‌های شخصی، محیط سیاسی، مهارت‌ها، منابع و تعهدات بستگی دارد (فرهمند، وکیلی قاسم‌آباد و پوررجیمیان، ۱۳۹۵، ص. ۱۱). لپیست (ازکیا و غفاری، ۱۳۹۲، ص. ۵۱)، نیز توسعه اقتصادی و مشروعیت سیاسی را لازمه تحقق مشارکت سیاسی می‌داند و تأکید می‌کند نظام طبقاتی باز، صنعتی‌شدن و فراگیری آموزش و پرورش منشأ توسعه اقتصادی و مشروعیت سیاسی است. به گفته وی (فرهمند و دیگران، ۱۳۹۵، ص. ۱۳)، موقعیت اقتصادی، اجتماعی، و سیاسی - مذهبی از متغیرهای مؤثر بر مشارکت سیاسی است. هانتینگتون و نلسون (گنجی و دیگران، ۱۳۹۱، ص. ۱۵۲)، هم از منزلت اجتماعی و مشارکت در گروه‌های اجتماعی به‌عنوان متغیرهای اثرگذار بر مشارکت سیاسی یاد می‌کنند. به نظر رابرت دال (مسعودنیا و دیگران، ۱۳۹۱، ص. ۱۰۹)، شهروندی که احساس ناتوانی و بی‌تأثیری کند، در مقایسه با کسی که در مقابل او فکر می‌کند، خیلی کم‌تر در امور سیاسی دخالت می‌کند و کسانی که اعتقاد دارند بر فرایندهای سیاسی اثرگذارند، بیش از دیگران در فعالیتهای سیاسی شرکت می‌کنند (امام‌جمعه‌زاده و دیگران، ۱۳۹۱، ص. ۱۱). در هر صورت، مشارکت سیاسی، دخالت و مشارکت فرد در امور سیاسی جامعه است. دانشجویان به‌عنوان قشر اعظم جامعه؛ نقش مهمی در آینده سیاسی دارند و مشارکت سیاسی آنان شرط تحقق توسعه سیاسی، و حکمرانی مطلوب است. این نوع از مشارکت محقق می‌شود مشروط به اینکه بر اساس نتایج پژوهش، اعتماد دانشجویان به نظام سیاسی جلب شود؛ انسجام سیاسی جامعه محفوظ بماند؛ عزت اجتماعی دانشجویان خدشه‌دار نشود؛ حس مسئولیت‌پذیری در دانشجویان ایجاد و تقویت شود؛ تعهد سیاسی - اجتماعی دانشجویان ارتقا یابد؛ جامعه‌پذیری سیاسی شکل گیرد؛ آگاهی سیاسی افزایش یابد؛ اثربخشی سیاسی تقویت گردد؛ فرهنگ سیاسی مشارکتی نهادینه شود؛ جمع‌گرایی سیاسی محقق گردد؛ نقش الگوهای مرجع پُررنگ

شود؛ سرمایه فرهنگی ارتقا یابد؛ تعهد ملی تعمیق گردد؛ سبک زندگی مردم تغییر کند؛ نقش وسایل ارتباط جمعی تقویت شود و احساس امنیت سیاسی، اجتماعی و اقتصادی ایجاد و تقویت شود. براین اساس، برای افزایش مشارکت سیاسی دانشجویان پیشنهاداتی به شرح ذیل ارائه می‌شود:

- جلب اعتماد دانشجویان به بهبود عملکرد سیستم سیاسی و تحقق حکمرانی مطلوب،
- حفظ و حراست از عزت دانشجویان در حوزه‌های سیاسی، اجتماعی کشور،
- تقویت تعهد دانشجویان به سیستم سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی کشور،
- تلاش برای افزایش اثربخشی دانشجویان در امور سیاسی - اجتماعی و فرهنگی،
- نهادینه‌سازی فرهنگ سیاسی مشارکتی در بین دانشجویان،
- تلاش برای تحقق جمع‌گرایی سیاسی و افزایش مشارکت سیاسی دانشجویان،
- تقویت نقش الگوهای مرجع در هدایت دانشجویان به مشارکت سیاسی،
- تلاش برای ارتقا سرمایه فرهنگی جهت تحقق مشارکت سیاسی دانشجویان،
- تلاش برای ارتقا نقش رسانه‌ها در هدایت جریان‌های دانشجویی به سمت مشارکت،
- ایجاد و تقویت احساس امنیت جهت ترغیب دانشجویان برای مشارکت در امور سیاسی.

کتابنامه

ابراهیمی، شهرز؛ نجفی، داود؛ محموداوغلی، رضا و صادقی نقدعلی، زهرا (۱۳۹۱). رابطه شبکه‌های اجتماعی و مشارکت سیاسی در میان دانشجویان دانشگاه اصفهان. فصلنامه راهبرد، ۲۲(۶۶).

ابراهیمی، قربانعلی؛ بابازاده‌بایی، علی و ابراهیمی گتایی، حسین (۱۳۹۰). بررسی تأثیر اعتماد سیاسی بر مشارکت سیاسی: (مطالعه دانشجویان عضو تشکل‌های انجمن اسلامی و بسیج دانشجویی دانشگاه‌های مازندران و صنعتی نوشیروانی بابل). مجله مطالعات جامعه‌شناختی جوانان، ۲(۴).

ابراهیمی‌کیاپی، هادی؛ ابراهیمی، قربانعلی و بابازاده‌بائی، علی (۱۳۹۷). مشارکت سیاسی و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن (مطالعه تطبیقی دانشجویان و شهروندان). رهیافت انقلاب اسلامی، ۴۵(۱۲)، ۳-۲۰.

- ادیبی سده، مهدی و کیهانی، مسیح‌الله (۱۳۸۵). عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی دانشجویان دانشگاه اصفهان. *علوم اجتماعی (دانشگاه آزاد شوشتر)*، ۱(۱)، ۱۵۱-۱۷۶.
- ازکیا، مصطفی و غفاری، غلامرضا (۱۳۹۲). *جامعه‌شناسی توسعه*. تهران: کیهان.
- امام‌جمعه‌زاده، سیدجواد؛ رهبرقاضی، محمودرضا؛ عیسی‌نژاد، امید و مرندی، زهره (۱۳۹۱). بررسی رابطه میان سرمایه اجتماعی و مشارکت سیاسی در بین دانشجویان دانشگاه اصفهان. *پژوهشنامه علوم سیاسی*، ۷(۴)، ۷-۳۳.
- امام‌جمعه‌زاده، سیدجواد؛ رهبرقاضی، محمودرضا؛ عیسی‌نژاد، امید و مرندی، زهره (۱۳۹۱). بررسی رابطه میان احساس محرومیت نسبی و مشارکت سیاسی در میان دانشجویان دانشگاه اصفهان. *دانش سیاسی*، ۱۵(۸)، ۳۷-۶۸.
- امام‌جمعه‌زاده، سیدجواد و مرندی، زهره (۱۳۹۱). بررسی رابطه میان سرمایه اجتماعی و مشارکت سیاسی زنان در بین دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد. *مجله دانش سیاسی و بین‌المللی*، ۱(۱)، ۱-۱۴.
- امینی، سلام؛ عشایری، طاها؛ ذوالفقاری، اکبر و جهان‌پرور، طاهره (۱۴۰۲). نقش سرمایه سیاسی - اجتماعی در مشارکت سیاسی مردم ایلام (مورد مطالعه: انتخابات مجلس شورای اسلامی). *دانش سیاسی*، ۱۹(۱)، ۲۹-۵۶.
- باقریان‌جلودار، مصطفی و خوش‌فر، غلامرضا (۱۳۹۶). بررسی رابطه بین ابعاد دینداری و مشارکت سیاسی دانشجویان دانشگاه مازندران. *علوم اجتماعی (دانشگاه علامه طباطبائی)*، ۷۶(۲۶)، ۱۷۵-۲۱۲.
- بهروزیان، بهروز؛ عزیزی، سهیلا و بهروزیان، جواد (۱۳۹۶). سنجش پیوستگی فرهنگ سیاسی و مشارکت سیاسی دانشجویان (مورد مطالعه: دانشگاه لرستان). *مطالعات انتخابات*، ۱۴-۱۵(۶)، ۱۰۹-۱۴۰.
- بهنام‌پور، محسن و جوانمرد، کمال (۱۳۹۶). بررسی جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر میزان مشارکت سیاسی دانشجویان در انتخابات دوره دهم مجلس شورای اسلامی (مورد مطالعه دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان). *پژوهش اجتماعی*، ۳۵(۹)، ۵۸-۸۳.
- بهنوئی‌گدنه، عباس و رحمتی، مجید (۱۳۹۲). بررسی نقش استفاده از رسانه‌های جمعی در میزان مشارکت سیاسی دانشجویان با تأکید بر انتخابات ریاست جمهوری دوره یازدهم. *مطالعات انتخابات*، ۳(۲)، ۲۷-۵۰.
- پالیزیان، محسن (۱۳۹۰). بررسی میزان تمایل به مشارکت سیاسی دانشجویان و عوامل مؤثر بر

آن. سیاست، ۱۸(۴۱)، ۳۳-۵۰.

تعجبی، محمود؛ افضل، افشین و نصیری ولیک بنی، فخرالسادات (۱۴۰۳). عوامل مؤثر بر میزان مشارکت سیاسی جوانان استان همدان. *دانش سیاسی*، ۲۰(۱)، ۵۹-۸۲.

جاوی، حبیب؛ نواح، عبدالرضا و هواسی، علی (۱۳۹۰). بررسی عوامل اجتماعی، سیاسی و فرهنگی مؤثر بر مشارکت سیاسی (مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه جامع علمی کاربردی واحد استان خوزستان). *توسعه اجتماعی*، ۲۱(۶)، ۲۱۱-۲۲۶.

حمیدی‌هریس، رسول و راد، فیروز (۱۳۹۶). بررسی رابطه سرمایه فرهنگی با مشارکت سیاسی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز. *مطالعات جامعه‌شناسی*، ۳۵(۹)، ۶۵-۸۱.

خفری، ندا و یحیائی، سبحان (۱۴۰۰). مطالعه تأثیر رسانه‌های داخلی و خارجی بر مشارکت سیاسی دانشجویان در انتخابات ریاست جمهوری (مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی). *راهبرد*، ۱۰۰(۳۰)، ۶۲۳-۶۵۲.

دارا، جلیل و صادقی، الهه (۱۴۰۱). عوامل تأثیرگذار بر میزان مشارکت سیاسی زنان؛ با تأکید بر تعداد وزرای زن در دولت‌های مختلف جمهوری اسلامی ایران. *دانش سیاسی*، ۱۸(۲)، ۳۷۷-۴۰۰.

ذوالفقاری، اکبر؛ عشایری، طاها؛ جهان‌پرور، طاهره و باقری دین‌آبادی، سمیرا (۱۴۰۱). رابطه مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی با مشارکت سیاسی: فراتحلیل پژوهش‌های بازه زمانی ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۹. *مجله علمی «مدیریت سرمایه اجتماعی»*، ۹(۲)، ۲۳۳-۲۶۰.

ذوالفقاری، اکبر؛ عشایری، طاها؛ جهان‌پرور، طاهره و رقمی، فائزه (۱۴۰۳). تأثیر ساختار دینی جامعه بر گرایش به مشارکت سیاسی در جمهوری اسلامی ایران. *دانش سیاسی*، ۲۰(۱)، ۱۳۱-۱۴۶.

رضایی، محمد؛ آذین، احمد و جعفری‌نژاد، مسعود (۱۳۹۶). بررسی رابطه میزان اعتماد اجتماعی و مشارکت سیاسی از نظر دانشجویان دانشگاه مازندران. *فصلنامه رهیافت انقلاب اسلامی*، ۱۱(۳۹)، ۱۰۱-۱۲۲.

رهبر قاضی، محمودرضا و فدایی ده‌چشمه، مرضیه (۱۳۹۶). انتخابات مجلس شورای اسلامی سال ۹۴: نقش رسانه‌ها در رفتار انتخاباتی (مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه اصفهان). *فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی*، ۲۴(۸۹)، ۶۵-۹۱.

رهبر قاضی، محمودرضا؛ مسعودنیا، حسین؛ صادقی نقدعلی، زهرا و پوره، امیرحسین (۱۳۹۵). نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی در تمایل به مشارکت انتخاباتی و جهت‌گیری‌های سیاسی

تبیین عوامل مؤثر بر مشارکت دانشجویان در امور سیاسی در... / اکبر ذوالفقاری و طاهر عشایری دانش‌سپاس ۵۶۱

(مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه‌های شهر اصفهان). فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی، ۲۳(۸۶)، ۱۲۵-۱۴۵.

سردارنیا، خلیل‌اله؛ امینی‌زاده، سینا و حسن‌وند، مظفر (۱۳۹۸). تأثیر رسانه‌های جدید با واسطه‌گری متغیرهای اجتماعی بر مشارکت سیاسی دانشجویان مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه شیراز. *جامعه‌شناسی کاربردی*، ۷۴(۳۰)، ۸۵-۱۰۰.

سهیلی‌نجف‌آبادی، سهیل (۱۳۹۱). تأثیر آموزش درس قانون اساسی بر مشارکت سیاسی دانشجویان استان هرمزگان. *علوم سیاسی - دانشگاه آزاد کرج*، ۲۱(۸)، ۱۷۵-۲۰۴.

شاه‌محمدی، مصطفی (۱۳۹۴). *رابطه بین سرمایه اجتماعی و مشارکت سیاسی (مورد مطالعه: دانشجویان دانشکده روان‌شناسی و علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی در سال تحصیلی ۹۳-۹۴)*. (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.

شهرام‌نیا، امیرمسعود؛ ابراهیمی‌پور، حوا؛ محموداوغلی، رضا و ملکان، مجید (۱۳۹۶). سنجش تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر مشارکت سیاسی: مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه مازندران. *فصلنامه جامعه‌شناسی کاربردی*، ۲۸(۱)، ۱۹-۳۲.

شهریاری، حیدر (۱۳۹۳). مقایسه مشارکت سیاسی دانشجویان علوم انسانی با سایر گروه‌های تحصیلی (مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه تهران). *رهیافت‌های سیاسی و بین‌المللی*، ۳۸(۵)، ۱۶۳-۱۸۹.

صولتی‌سروندی، حسین؛ نجفی، محمد و حسام‌قاضی، روزان (۱۳۹۶). بررسی رابطه هوش هیجانی و مشارکت سیاسی در دانشجویان دانشگاه پیام نور واحد تهران غرب. *مطالعات سیاسی*، ۳۶(۹)، ۱۴۹-۱۶۰.

عباسی، خیام و هاشمی، عبدالرضا (۱۳۹۸). بررسی میزان مشارکت سیاسی و عوامل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی مؤثر بر آن (مورد مطالعه: دانشجویان کارشناسی دانشگاه آزاد واحد شوشتر در سال ۱۳۹۷). *فصلنامه علوم اجتماعی*، ۱۳(۴۵)، ۲۸۴-۳۰۷.

عباسی‌سرمدی، مهدی؛ مهرابی‌کوشکی، راضیه و رهبرقاضی، محمودرضا (۱۳۹۳). بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر مشارکت در انتخابات. *نشریه مسائل اجتماعی ایران*، ۵(۲)، ۴۱-۶۰.

عباسی شوازی، محمدتقی؛ پناهی‌نسب، صادق و اسمعیل‌خانی، درنا (۱۴۰۰). انتخاب عقلانی، کنش سیاسی و رسانه‌ها: مطالعه رابطه هزینه‌های سیاسی با مشارکت سیاسی آنلاین و آفلاین دانشجویان. *فصلنامه جامعه‌شناسی کاربردی*، ۳۲(۳)، ۱۵۵-۱۷۶.

- عبداللهی نژاد، علیرضا؛ قاسمی نژاد، ابوذر و صادقی، جواد (۱۳۹۵). رسانه‌های اجتماعی و مشارکت سیاسی در انتخابات (رابطه استفاده از فیس‌بوک، تلگرام و اینستاگرام و مشارکت سیاسی دانشجویان در انتخابات هفتم اسفند ۱۳۹۴). *مطالعات رسانه‌های نوین*، ۵(۲)، ۳۳-۷۴.
- عسکری جهقی، محسن (۱۴۰۱). بررسی جامعه‌شناختی رابطه شبکه‌های اجتماعی مجازی و مشارکت سیاسی. *فصلنامه علوم سیاسی*، ۲۵(۱)، ۵۱-۷۴.
- علی‌پور خدادادی، محمدرضا؛ پریراد، رضا و الهی‌منش، محمدحسن (۱۳۹۹). تأثیر قشربندی‌های خوزستان بر آگاهی‌بخشی و مشارکت سیاسی دانشجویان خوزستان بعد از انقلاب. *نشریه جامعه‌شناسی سیاسی ایران*، ۳(۲)، ۵۴-۵۵.
- غفاری هسجین، زاهد؛ بیگی‌نیا، عبدالرضا و تصمیم قطعی، اکرم (۱۳۸۹). عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی دانشجویان علوم سیاسی و فنی دانشگاه تهران. *مجله دانش سیاسی*، ۶(۲)، ۲۰۷.
- فتحی، سروش و مختارپور، مهدی (۱۳۹۷). بررسی تأثیرگذاری پایگاه اجتماعی اقتصادی بر میزان مشارکت سیاسی (مورد مطالعه: دانشجویان واحد علوم و تحقیقات تهران). *نشریه بررسی مسائل اجتماعی ایران*، ۹(۲)، ۲۰۸-۲۳۴.
- فدوی، جمیله و کیانی، محمد (۱۳۹۸). نقش تبلیغات رسانه‌های ارتباط جمعی بر مشارکت سیاسی دانشجویان. *فصلنامه پژوهش اجتماعی*، ۱۱(۴۴)، ۱۶۱-۱۸۵.
- فرکوش، فیروز؛ جهان‌بازی گوجانی، سیدوحید؛ جهان‌بازی گوجانی، طیبه؛ احمدزاده کرمانی، روح‌الله؛ صادقی لواسانی، نادر و نظری گلدرق، حسن (۱۳۹۲). بررسی رابطه استفاده از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما و مشارکت سیاسی (مورد مطالعه دانشجویان دانشگاه تهران شرق). *نشریه مطالعات رسانه‌ای*، ۸(۲۰)، ۱۰۳-۱۳۱.
- فرهمند، مهناز؛ وکیلی قاسم‌آباد، سمیه و پوررجیمیان، الهه (۱۳۹۵). بررسی مشارکت سیاسی جوانان شهر یزد و عوامل مؤثر بر آن. *مطالعات راهبردی ورزش و جوانان*، ۳۳(۱۵)، ۱۰۷-۱۳۱.
- فیروزجائیان، علی‌اصغر و جهانگیری، جهانگیر (۱۳۸۷). تحلیل جامعه‌شناختی مشارکت سیاسی دانشجویان؛ نمونه مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه تهران. *علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد*، ۱۱(۵)، ۸۴-۱۱۰.
- قادرزاده، امید؛ شریفی، فاطمه و حسن‌خانی، الناز (۱۳۹۸). مشارکت سیاسی و عوامل مرتبط با آن: مطالعه پیمایشی دانشجویان دانشگاه کردستان. *نشریه مطالعات توسعه اجتماعی - فرهنگی*، ۷(۴)، ۹۳-۱۲۹.
- کنعانی‌نسب، سجاده؛ متقی، ابراهیم؛ روشنایی، علی؛ شکرپیگی، عالیه و میرزایی، خلیل (۱۳۹۹).

تبیین عوامل مؤثر بر مشارکت دانشجویان در امور سیاسی در... / اکبر ذوالفقاری و طاهر عشایری دانش‌سپاس ۵۶۳

مطالعه جامعه‌شناختی تأثیر سبک زندگی بر مشارکت سیاسی دانشجویان (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه رازی کرمانشاه). *جامعه‌شناسی سیاسی ایران*، ۱۲(۳)، ۲۲۹-۲۴۸.
گنجی، قربانعلی؛ سرایلو، حسن و طالبی، یدالله (۱۳۹۱). بررسی رابطه میان دینداری و مشارکت سیاسی؛ مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی مشهد. *مطالعات سیاسی*، ۱۷(۵)، ۱۴۳-۱۶۶.

متانی، مهرداد (۱۳۹۵). بررسی نقش رسانه‌های جمعی در توسعه سیاسی جامعه. *فصلنامه علوم اجتماعی*، ۱۰(۳۵)، ۲۰۹-۲۲۸.

محسنی تبریزی، علی‌رضا؛ طباطبایی، محمود و مرجایی، سیدهادی (۱۳۸۵). نظریه‌های روان‌شناختی و رویکردهای تلفیقی مشارکت. *سیاست داخلی*، ۱(۱)، ۱۴۷-۱۷۶.
محمدی، افشین و شهیدیان، احمد (۱۳۹۰). بررسی راهکارهای افزایش مشارکت سیاسی دانشجویان با تأکید بر شناسایی روابط میان‌فردی مؤثر در شبکه اجتماعی. *مطالعات رسانه‌ای*، ۱۴(۶)، ۱۰۵-۱۲۰.

محمدی‌فر، نجات؛ مسعودنیا، حسین و مرادی، گل‌مراد (۱۳۹۱). بررسی رابطه میان سرمایه اجتماعی و فرهنگ سیاسی دانشجویان مطالعه موردی: دانشگاه اصفهان. *فصلنامه مطالعات فرهنگ - ارتباطات*، ۱۲(۱۶)، ۲۰۳.

محمدی‌کیا، علی؛ ملائکه، سیدحسن و اقارب‌پرست، محمدرضا (۱۳۹۹). مطالعه تطبیقی عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی جوانان (مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی خوارسگان و نجف آباد). *مطالعات راهبردی ورزش و جوانان*، ۴۸(۱۹)، ۲۷۳-۲۹۶.
مداحی، محمدابراهیم؛ بشارت، محمدعلی و طباطبایی‌میر، سیدفرزاد (۱۴۰۰). نقش ویژگی‌های شخصیتی و هویت‌یابی ایگو در مشارکت سیاسی دانشجویان بسیجی. *روانشناسی نظامی*، ۴۶(۱۲)، ۸۷-۱۱۳.

مرادی، سالار؛ بوند شهریاری، علی‌اصغر و خلیلی، پوران (۱۳۹۱). ارزیابی عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی دانشجویان دانشگاه پیام نور مرکز مهریز. *فصلنامه اندیشه سیاسی اسلام*، ۱(۴)، ۱۲۳.

مرادی‌فر، سعیده؛ امید، علی و بصیری، محمدعلی (۱۳۹۷). تبیین تأثیر تلگرام بر رویکرد مشارکت سیاسی (مطالعه موردی دانشگاه اصفهان). *فصلنامه رسانه*، ۲۹(۲)، ۱۰۵-۱۲۶.
مسعودنیا، حسین؛ رهبرقازی، محمودرضا؛ مهرابی کوشکی، راضیه و پوررنجبر، مهدیه (۱۳۹۳). بررسی تأثیر اعتماد اجتماعی بر شیوه‌های مختلف مشارکت سیاسی. *نشریه مسائل*

اجتماعی ایران، ۵(۲)، ۷۷-۹۴.

مسعودنیا، حسین؛ رهبرقاضی، محمودرضا؛ روحانی، حسین و کشاورز، حسین (۱۳۹۱). بررسی تأثیر عوامل انگیزشی بر مشارکت سیاسی در بین دانشجویان دانشگاه بین‌المللی قزوین. نشریه پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام، ۲(۲).

مسعودنیا، حسین؛ مرنندی، زهره و سیستانی، محسن (۱۳۹۳). رابطه ازخودبیگانگی و مشارکت سیاسی دانشجویان دختر دانشگاه اصفهان. مطالعات ملی، ۶۰(۱۵)، ۹۵-۱۱۶.

مولایی، محمدرضا (۱۳۹۷). نقش دانش و اعتماد سیاسی در پیش‌بینی علاقه‌مندی دانشجویان به مشارکت سیاسی. مجله دانش سیاسی، ۱۴(۱)، ۱۴۱-۱۶۱.

نیازی، محسن؛ حسن‌زاده، زهرا؛ محمدرزاده، مهدی و ذوالفقاری، اکبر (۱۳۹۸). مشارکت سیاسی (از نظریه تا عمل) نظریه‌ها و استراتژی‌ها. تهران: نقد فرهنگ.

هرسیچ، حسین؛ ابراهیمی‌پور، حوا؛ رهبرقاضی، محمدرضا و ملکان، مجید (۱۳۹۲). بررسی رابطه فضای مجازی با مشارکت سیاسی: مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه اصفهان. فصلنامه جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۴(۴)، ۲۱۱-۲۲۶.

هرسیچ، حسین؛ محموداوغلی، رضا؛ رهبرقاضی، محمدرضا و عباس‌زاده‌باقی، هادی (۱۳۹۱). بررسی رابطه مصرف رسانه‌ای با مشارکت سیاسی دانشجویان دانشگاه اصفهان. پژوهش‌های ارتباطی، ۷۰(۱۹)، ۳۵-۶۰.

هومن، حیدرعلی؛ صالحی، مهدیه؛ کوشکی، شیرین؛ حاتمی‌کیا، افسانه؛ زینلی‌زاده، بهنوش و امیربگلو، مهسا (۱۳۹۲). ساختار انگیزه مشارکت سیاسی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی. تحقیقات روان‌شناختی، ۱۷(۵)، ۷۷-۹۴.

واعظی، سیدکمال و رهبر، رضا (۱۳۹۵). بررسی اهمیت میانجی مولفه احساس بی‌قدرتی در میزان تأثیر ادراک از پاسخ‌گویی بر رفتار مشارکتی دانشجویان (مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه تهران). فصلنامه مدیریت دولتی، ۸(۲۵)، ۱۱۳-۱۳۶.

References

- Abbasi, Khayam & Hashemi, Abdolreza (2019). Investigating the Amount of Political Participation and the Social, Economic and Cultural Factors Affecting it (Case Study: Undergraduate Students of Azad University Shushtar Branch in 2018). *Social Science Quarterly*, 13(45), 284–307. (In Persian)
- Abbasi Sarmadi, Mahdi; Mehrabi Koshki, Raziye & Rahbarghazi, Mahmmodreza (2014). Examining the Effect of Social Capital on Participation in Elections. *Social Problems of Iran*, 5(2), 41–60 (In Persian)
- Abbasi Shavazi, Mohammad Taghi; Panahinasab, Sadegh & Esmaeilkhani, Dorna (2021). Rational Choice, Political Action, and Media: A Study of the Relationship between Political Costs and Students' Online and Offline Political Participation. *Journal of Applied Sociology*, 32(3), 155–176. <https://doi.org/10.22108/jas.2021.125610.2003> (In Persian)
- Abdolahinejad, Alireza; Sadeghi, Javad & Ghasemi Nejjad, Abuzar (2016). Social Media and Political Participation in Elections The relation between using Facebook, Telegram and Instagram and Political Participation of Students in Iran's Parliamentary Elections in 2016. *New Media Studies*, 2(5), 34–75. <https://doi.org/10.22054/cs.2016.7004> (In Persian)
- Adibi Sedeh, Mahdi & Keyhani, Masihollah (2006). Factors affecting political participation of Isfahan University students. *Social Sciences (Shushtar Azad University)*, 1(1), 151–176 (In Persian)
- Alipour Khodadadi, Mohammad reza; Parizad, Reza & Elahi manesh, Mohammad hasan (2022). The Impact of Khuzestan Strata on Awareness and Political Participation of Khuzestan Students after the Revolution. *Political Sociology of Iran*, 5(10), 2950–2963. <https://doi.org/10.30510/psi.2021.301491.2197> (In Persian)
- Amini, Salam; Ashayeri, Taha; Zolfaghari, Akbar & Jahanparvar, Tahereh (2023). The role of socio-political capital in the political participation of the people of Ilam (Case study: Islamic Council elections). *Journal of Political Knowledge*, 19(1), 29–56. <https://doi.org/10.30497/pkn.2023.242986.2982> (In Persian)
- Askari Jehaqi, Mohsen (2022). A Sociological Study of the Relation between Virtual Social Networks and Political Participation. *Political Science*, 25(97), 51–74. <https://doi.org/10.22081/psq.2022.72991> (In Persian)
- Azkiya, M. & Ghafari, G. (2013). *Sociology of Development*. Tehran: Keyhan (In Persian)
- Bagheriyan, Mostafa & khoshfar, gholamreza (2017). Study of the relationship between dimension of religiosity and political participation among students of Mazandaran University. *Social Sciences*, 24(76), 175–212. <https://doi.org/10.22054/qjss.2017.9431.1233> (In Persian)
- Behnampoor, Mohsen & Javanmard, Kamal (2017). Sociological Investigation of Factors Affecting Student Political Participation in the 10th Majlis Elections (Study of Islamic Azad University of Kerman Branch). *Social Research*, 35(9), 58–83 (In Persian)
- Behnooi Godaneh, Abbas & Rahmati, Majid (2013). Investigating the Role of the Use of Mass Media on Student Political Participation by emphasizing the eleventh presidential election. *Election Studies*, 3(2), 27–50.
- Behroziyan, Behrouz; Azizi, Soheila & Behroziyan, Javad (2017). Measuring the Continuity of Political Culture and Political Participation of Students; (Study Case: Lorestan University). *Election Studies*, 14–15(6), 109–140 (In Persian)

- Boeckmann, Robert J & Tyler, Tom R (2002). Trust, respect, and the psychology of political engagement 1. *Journal of Applied Social Psychology*, 32(10), 2067–2088.
- Dara, Jalil & Sadeghi, Elaheh (2022). Factors affecting the level of political participation of women; emphasizing the number of female ministers in different governments of the Islamic Republic of Iran. *Journal of Political Knowledge*, 18(2), 377–400. <https://doi.org/10.30497/pkn.2022.242222.2925> (In Persian)
- Dawkins, Ryan (2017). Political participation, personality, and the conditional effect of campaign mobilization. *Electoral Studies*, (45), 100–109.
- Ebrahimi, Ghorbanali; Babazadehbani, Ali & Ebrahimi Gatabi, Hossein (2011). A Study of Political Trust Impact on Political Participation (A Case study of Student Members of the Islamic Association and the Student's Basij of Mazandaran University and Babol Noshirvani University of Technology). *Quarterly of Sociological Studies of Youth*, 4(2), 63–82 (In Persian)
- Ebrahimi Kiapei, Hadi; Ebrahimi, Ghorban ali & baba zadeh, Ali (2019). Political participation and social factors affecting it (Comparative Study of Students and Citizens). *The Islamic Revolution Approach*, 12(45), 3–20 (In Persian)
- Ebrahimi, Shahrooz; Najafi, Davood; Mahmoodi Oghly, Reza & Sadeghi Naghdali, Zahra (2012). Review of Relationship between Social Networks and Political Activities among Students at Isfahan University. *Strategy*, 22(1), 263–284 (In Persian)
- Emamjomehzadeh, Seyed Javad; Rahbarghazi, Mahmoodreza; Isanezhad, Omid & Marandi, Zohre (2012). Study of Relationship between Social Capital and Political Participation among Students of the University of Isfahan. *Research Letter of Political Science*, 7(4), 7–33 (In Persian)
- Emamjomehzadeh, Seyed.Javad & Marandi, Zohreh (2013). A Study of Relationship between Social Capital and Political Participation of Women among Students of Mashad Ferdowsi University. *Political and International Science*, 1(1), 1–14 (In Persian)
- Emamjomezadeh, Seyedjavad; Mohammadi Shahiverdi, Somayeh & Alimohammadi Kamalabadi, Moslem (2012). Investigating and Ranking Factors Affecting Political Indifference in Isfahan University using Hierarchical Group Analysis G-AHP. *Political and International Knowledge*, 2(1), 55–70 (In Persian)
- Fadavi, Jamileh & Kiyani, Mohammad (2019). The Role of Mass Communication Media Advertising on Students' Political Participation. *Social Research*, 11(44), 161–185 (In Persian)
- Farahmand, Mahnaz; Vakili Ghasemabad, Somayyeh & Poor Rajimian, Elahe (2016). Examining the Political Participation of Youth in Yazd City and Factors Influencing. *Strategic Studies on Youth and Sports*, 15(33), 107–131 (In Persian)
- Farkoosh, Firoz; Jahanbazi Gojani, Seyed Vahid; Jahanbazi Gojani, Tayebah; Ahmadzadeh Kermani, Rohollah; Sadeghi Lavasani, Nader & Nezeri Goldoragh, Hasan (2013). Investigating the Relationship between the Use of News at 21:00 on One TV Channel and Political Participation (A Case Study of Students of Tehran East University). *Media Studies*, 8(20), 103–131 (In Persian)
- Fathi, Soroush & Mokhtarpour, Mehdi (2018). Investigating the Impact of the Socio-Economic Status (SES) on the Level of Political Participation (Case of Study: Students of Tehran Science and Research Branch). *Journal of Social Problems of Iran*, 9(2), 209–235. <https://doi.org/10.22059/ijsp.2018.68626> (In Persian)

Persian)

- Firouzja'yaan, Aliasghar & Jahaangiri, Jahaangir (2008). Sociological analysis of students political participation Case study: Students of University of Tehran. *Ferdowsi University of Mashhad Journal of Social Sciences*, 5(1). <https://doi.org/10.22067/jss.v0i0.8732> (In Persian)
- Gafari hashjin, Zahid; Beiginia, Abd al-Reza & Ghatei, Akram (2011). The Effective Factors in Political Participation of Political and Engineering Students of Tehran University. *Journal of Political Knowledge*, 6(2), 207–240. <https://doi.org/10.30497/pk.2011.14> (In Persian)
- Ganji, Ghorbanali; Sarayloo, Hasan & Talebi, Yadoollah (2012). Examining the Relationship between Religiosity and Political Participation; A Case Study of Students of Islamic Azad University of Mashhad. *Political Studies*, 17(5), 143–166 (In Persian)
- Ghaderzadeh, Omid; Sharifi, Fateme & Hasankhani, Elnaz and (2019). Political Participation and the Related Factors; A Survey Study of Students at University of Kurdistan. *Social and Cultural Development Studies*, 7(4), 93–129 (In Persian)
- Hamidi Haris, Rasool & Rad, Firooz (1396). Investigating the Relationship between Cultural Capital with Political Participation of Students of Islamic Azad University of Tabriz Branch. *Social Studies*, 35(9), 65–81 (In Persian)
- Harsij, Hossein; Ebrahimipour, Havva; Rahbarqazi, Mahmoudreza & Malekan, Majid (2013). A Study of the Relationship between Cyberspace and Political Participation (The Case of Students at the University of Isfahan). *Journal of Applied Sociology*, 24(4), 211–226 (In Persian)
- Harsij, Hossein; Mahmoud Oghli, Reza; Rahbar Gazi, Mahmoud Reza & Abbaszadeh Baqi, Hadi (2012). Study of Relationship between Media Consumption and Political Participation of Isfahan University Students. *Communication Research*, 19(70), 35–59. <https://doi.org/10.22082/cr.2012.23363> (In Persian)
- Homan, Heydarali; Salehi, Mahdiyeh; Koshki, Shirin; Hatamikiya, Afsaneh; Zeinalizadeh, Behnoosh & Amirbagloo, Mahsa (2013). The Motivational Structure of Political Participation of Islamic Azad University Students. *Psychological Research*, 17(5), 77–94 (In Persian)
- Huntington, Samuel (2014). *Political Participation: Modernization and Political Decay (1968)*. The Globalization and Development Reader: Perspectives on Development and Global Change, 88.
- Huntington, Samuel P. & Dominguez, Jorge I. (1975). Political Development. *Handbook of Political Science*, (3), 1–114.
- Javei, Habib; Navvah, Abdoreza & Hovasei, Ali (2011). Investigating Social, Political and Cultural Factors Affecting Political Participation (Case Study: Students of Khuzestan Province Comprehensive Scientific University). *Social Development*, 21(6), 211–226 (In Persian)
- Kananinasab, Sajad; Mottaghi, Ebrahim; Roshanaei, Ali; Shekarbeygi, Alieh & Mirzaei, Khalil (2021). Sociological study of the impact of lifestyle on political participation of students (a case study of students of Razi University, Kermanshah). *Political Sociology of Iran*, 3(4), 229–248. <https://doi.org/10.30510/psi.2021.228335.1146> (In Persian)
- Khafri, Neda & Yahyaei, Sobhan (2021). A Study of the Impact of Domestic and External Media on Students' Political Participation in the Presidential Election

- (Case Study: Students of Allameh Tabatabai University). *Strategy*, 30(3), 621–652 (In Persian)
- Lerner, Daniel (1958). *The passing of traditional society: Modernizing the Middle East*.
- Maddahi, Mohammadebrahim; Behsharat, Mohammadali & Tabatabaeimir, Seyedfarzad (2021). The Role of Personality Traits and ego Identification in the Political Participation of Basiji Students. *Military Psychology*, 46(12), 87–113 (In Persian)
- Mahammadi, Afshin & Shahidiyan, Ahmad (2011). Investigating Strategies to Increase Students' Political Participation with an Emphasis on Identifying Effective Interpersonal Relationships in Social Networks. *Media Studies*, 14(6), 105–120 (In Persian)
- Masoodnia, Hossein; Marandi, Zohreh & Sistani, Mohsen (2014). Relationship Between Alienation and Political Participation of Female Students of Isfahan University. *National Studies*, 60(15), 95–116 (In Persian)
- Masoodnia, Hossein; Rahbarghazi, Mahmmodreza; Mehrabikoshki, Raziye & Poorranjbar, Mahdiyeh (2014). Investigating the Impact of Social Trust on Different Ways of Political Participation. *Social Issues of Iran*, 5(2), 77–94 (In Persian)
- Masoodnia, Hossein; Rahbarghazi, Mahmmodreza; Rohani, Hossein & Keshavarz, Hossein (2012). To Examine the Relationship between Motivational Factors and Political Participation of Students in Qazvin University. *Political Research In Islamic World*, 2(2), 77–95. <http://priw.ir/article-1-125-fa.html> (In Persian)
- Matani, Mehrdad (2016). Examining the Role of Mass Media in the Political Development of Society. *Social Science Quarterly*, 10(35), 209–228 (In Persian)
- Mohammadi Kia, Ali; Malaekheh, Seyyed Hassan & AgharebParast, Mohammad Reza (2020). Political Participation and Factors Affecting it among Young Students. *Strategic Studies on Youth and Sports*, 19(48), 273–296 (In Persian)
- Mohammadifar, Nejat; Masudnia, Hosseion & Moradi, Golmorad (2012). Study of relation between social investment and student political culture Case study: Isfahan University. *Journal of Culture - Communication Studies*, 12(16), 203 (In Persian)
- Mohseni Tabrizi, Alireza; Tabatabaei, Mahmmod & Marjaei, Hadi (2006). Psychological Theories and Integrative Approaches to Participation. *Internal Policy*, 1(1), 147–176 (In Persian)
- Molaei, Mohammad Reza (2018). The role of political trust and knowledge in prediction of students' interest to political participation. *Quarterly Political Knowledge*, 14(1), 141–163. <https://doi.org/10.30497/pk.2018.2348> (In Persian)
- Moradi, Salar; Bondshariyari, Aliasghar & Khalili, Poran (2012). Evaluation of Effective Factors on the Political Participation of Payam Noor University Students in Mehriz Center. *Islamic Political Thought Quarterly*, 1(4), 123 (In Persian)
- Moradifar, Saeedeh; Omidi, Ali & Basiri, Mohammadali (2018). Explaining Impact of Telegram Messenger on Political Participation Approach (Case Study: Isfahan University). *Rasaneh*, 29(2), 105–126 (In Persian)
- Niazi, Mohsen; Hasanzadeh, Zahra; Mohammadzadeh, Mahdi & Zolfaghari, Akbar (2019). *Political Particiation (From Theory to Practice) Theories and Strategies*. Tehran: Naghd Farhang (In Persian)
- Palizban, Mohsen (2011). Student's Interest In Political Participation and ITS

- Effective Factors. *Political Quarterly*, 41(2), 33–49 (In Persian)
- Rahbarghazi, Mahmoud Reza & Fadaei Dehcheshmeh, Marzieh (2017). Parliament Elections in 2015: The Role of Media in Electoral Behavior (Case: Students in University of Isfahan). *Communication Research*, 24(89), 65–91. <https://doi.org/10.22082/cr.2017.25790> (In Persian)
- Rahbarghazi, Mahmoud Reza; Masoudnia, Hossein; Sadeghi Naghdali, Zahra & Poore, Amir Hossein (2016). The Impact of Virtual Social Network on Inclination to the Electoral Participation and Political Orientation (Case Study: College Students in Isfahan). *Communication Research*, 23(86), 125–145. <https://doi.org/10.22082/cr.2016.21016> (In Persian)
- Rezaei, Mohammad; Azin, Ahmad & Jafari Nejad, masoud (2017). Investigating the Relationship between the rate of Social Trust and Political Participation among students of Mazandaran University. *The Islamic Revolution Approach*, 11(39), 101–122 (In Persian)
- Sardarnia, Khalil; Aminizadeh, Sina & Hasanvand, Mozaffar (2019). The Impact of Media and Social Variables on Students Political Participation in Political Parties and Political Organizations; Case Study of Shiraz University Students. *Journal of Applied Sociology*, 30(2), 85–100. <https://doi.org/10.22108/jas.2018.109527.1307> (In Persian)
- Shahmohammadi, Mostafa (2005). *The Relationship between Social Capital and Political Partnership (Study: Students of the Faculty of Psychology and Social Sciences of Islamic Azad University of Central Tehran Branch in 2004-2005) (Master Thesis)*. Azad University, Tehran (In Persian)
- Shahramnia, Amirmasoud; Ebrahimipour, Havva; Mahmoud Oghli, Reza & Malekan, Majid (2017). Evaluation The Impact of Social Networks on Political Participation, Case Study :Mazandaran University. *Journal of Applied Sociology*, 28(1), 19–32. <https://doi.org/10.22108/jas.2017.21248> (In Persian)
- Shahriyari, Heydar (2014). Comparison of Political Participation of Humanities Students with Other Departments (Case Study: Students of Tehran University). *Political and International Approaches*, 38(5), 163–189 (In Persian)
- Soheili Najafabadi, Soheil (2012). The Impact of Constitutional Lesson Education on Political Participation of Students of Hormozgan Province. *Political Science - Karaj Azad University*, 21(8), 175–204 (In Persian)
- Taajobi, Mahmoud; Afzali, Afshin & Nasiri, Fakh al-Sadat (2024). Factors affecting the level of political participation of Youth in Hamadan province. *Journal of Political Knowledge*, 20(1), 59–82. <https://doi.org/10.30497/pkn.2024.245038.3089> (In Persian)
- Solati Sarvandi, Hossein; Najafi, Mohammad & Hesamghazi, Rojan (2017). Investigating the Relationship between Emotional Intelligence and Political Participation in Students of Payam Noor University, West Tehran. *Polotical Studies*, 36(9), 149–160 (In Persian)
- Vaezi, Seyyed Kamal & Rahbar, Reza (2016). The mediating role of sense of powerlessness on the relationship between perceived accountability and the participation behavior of college students case study: Students of University of Tehran. *Journal of Public Administration*, 8(1), 113–136. <https://doi.org/10.22059/jipa.2016.57508> (In Persian)
- Van Deth, Jan W (2001). *Studying political participation: Towards a theory of everything (pp. 6–11)*. Presented at the joint sessions of workshops of the European consortium for political research, Grenoble.

- Zolfaghari, Akbar; Ashayeri, Taha; Jahanparvar, Tahereh & Bagheri Dinabadi, Samira (2022). The Relationship Between Social Capital Components and Political Participation: A Meta-Analysis of Studies From 2008 to 2020. *Social Capital Management*, 9(2), 233–260. <https://doi.org/10.22059/jscm.2022.341925.2285> (In Persian)
- Zolfaghari, Akbar; Ashayeri, Taha; Jahanparvar, Tahereh & Raghamei, Faezeh (2024). The effects of religious structure of the society on tendency to political participation in the I.R.Iran (meta-analysis of researches for 2006-2021). *Journal of Political Knowledge*, 20(1), 131–146. <https://doi.org/10.30497/pkn.2024.244324.3050> (In Persian)